

กันยายน 2562

รายงานการรวมตัวของอาเซียน ปี 2562

ชยันต์ เมนอน
ลอเรนซ์ ทอดด์
อซ่ม วัน ฮาซิม
ไอมาน วัน อะโลาส

ASEAN Prosperity Initiative

IDEAS
INSTITUTE FOR DEMOCRACY AND ECONOMIC AFFAIRS

FRIEDRICH NAUMANN
FOUNDATION For Freedom.
Southeast and East Asia

คำนำ

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) คือการรวมตัวในระดับภูมิภาคที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดในโลกที่กำลังพัฒนา โดยถือกำเนิดขึ้นในฐานะสนธิสัญญาความมั่นคงทางการเมืองภายหลังสงครามเวียดนามในปี 2510 ซึ่งพัฒนาขึ้นเพื่อรองรับวาระทางเศรษฐกิจที่ทะเยอทะยาน โครงการล่าสุดและสำคัญที่สุดคือการสร้างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) เมื่ออาเซียนพลาตกำหนดการเดิมที่จะสร้างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2558 จึงเกิดความกังวลมากขึ้นว่าถ้อยคำที่โอ้อวดเกินไป ถูกความเป็นจริงของการพยายามผลักดันวาระการรวมตัวทางเศรษฐกิจที่มากขึ้นไปและเร็วเกินไปไล่ตามทัน แต่ในไม่ช้า อาเซียนได้มีกำหนดเวลาใหม่ และมาพร้อมวิธีการใหม่ที่เน้นความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านการมีส่วนร่วมกับธุรกิจและชุมชนที่กว้างขึ้นอาเซียนใช้แผนงานต่อยอดที่เรียกว่าแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2025 ซึ่งวางเค้าโครงสำหรับอาเซียนจนถึงปี 2568 ที่เป็นกำหนดการใหม่

อาเซียนใช้แผนงานต่อยอดที่เรียกว่าแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2025 ซึ่งวางเค้าโครงสำหรับอาเซียนจนถึงปี 2568 ที่เป็นกำหนดการใหม่ ในรายงานขั้นต้นของ API เมื่อปีที่ผ่านมา เราได้นำเสนอการประเมินความคืบหน้าในการดำเนินการแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2025 เป็นครั้งแรก โดยเป็นฝ่ายที่ตอบสนองต่อการเรียกร้องความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมที่มากขึ้นรวมทั้งออกแบบมาเพื่อให้บุคคลภายนอกผู้ไม่เกี่ยวข้องประเมินความคืบหน้าในการนำไปใช้ ในรายงาน เราพบว่าถึงแม้อาเซียนกำลังมีความคืบหน้าในการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ในแผนงานใหม่ แต่ก็ล่าช้ากว่ากำหนดการที่กำหนดไว้เองเล็กน้อย เราพบทวนประเด็นดังกล่าวในรายงานฉบับนี้เพื่อดูว่าอาเซียนสามารถขจัดเวลาสูญเสียบ้างได้หรือไม่ หรือจะล่าช้าไปกว่าเดิม

อย่างไรก็ตาม เราควรทราบว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในภูมิภาคแห่งนี้และในโลก หลังจากที่เราเผยแพร่รายงานฉบับล่าสุด ณ ขณะนั้น ข้อพิพาททางการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีนอยู่ในระยะเริ่มแรก และยังมีความหวังว่าจะได้รับการแก้ไขในไม่ช้า ตอนนี้เราทราบแล้วว่ามุมมองนี้เป็นมุมมองโลกในแง่ดีเกินไป สงครามการค้าบานปลายอย่างมากและไม่มีแนวโน้มว่าจะสิ้นสุดลง เมื่อเห็นได้ชัดว่าข้อพิพาทดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นชั่วคราว การลงทุนจึงเริ่มเบี่ยงเบนจากจีนไปสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นส่วนใหญ่

เวียดนามสังเกตเห็นประโยชน์จากการเปลี่ยนทิศทางการค้าและการลงทุน อีกทั้งประเทศอื่น ๆ เช่น มาเลเซียและไทย หวังว่าจะมีส่วนแบ่งในผลประโยชน์นี้ด้วย ธนาคารพัฒนาเอเชียคาดการณ์ว่าบังกลาเทศจะเป็นประเทศที่เติบโตเร็วที่สุดในเอเชียในปีนี้ โดยส่วนใหญ่เป็นผลมาจากสงครามการค้าที่ช่วยส่งเสริมภาคการผลิตเครื่องแต่งกายเป็นอย่างมาก ภูมิภาคแห่งนี้เริ่มรู้สึกถึงผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบเนื่องจากโดนหางเลขของสงครามการค้า แม้หากสงครามการค้าจะสิ้นสุดลงในไม่ช้า แต่ก็อาจสืบเนื่องมาจนพอที่จะเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนในภูมิภาคอย่างถาวร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกี่ยวข้องกับห่วงโซ่อุปทานรายงานนี้พิจารณารายละเอียดถึงการเปลี่ยนแปลงของห่วงโซ่มูลค่าโลกและความสัมพันธ์/ปฏิสัมพันธ์กับกระบวนการรวมตัวของอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีความพยายามที่จะนำเสนอตนเองในฐานะอาเซียนที่เป็นฐานการผลิตเดียว

ระยะเวลาของข้อพิพาทเป็นเหตุผลหนึ่งว่า เหตุใดเราจึงคาดได้ว่าผลกระทบอาจดำเนินต่อไปจนเกินกว่าจะแก้ไข เหตุผลที่สองอาจเกี่ยวกับมุมมองต่อข้อพิพาทในปัจจุบัน หากมองว่ามีอาการของปัจจัยพื้นฐานที่ใหญ่กว่าเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การต่อสู้ทางภูมิรัฐศาสตร์เพื่อครอบงำเศรษฐกิจโลก เรื่องจะไม่จบลงเพียงเท่านี้ บริษัทข้ามชาติของจีนและบริษัทต่างประเทศที่ดำเนินงานในประเทศจีนที่คาดการณ์ว่าความตึงเครียดจะยังคงดำเนินต่อไปและค้นหารูปแบบการส่งออกใหม่ จะดำเนินการปรับโครงสร้างการผลิตของตนอย่างต่อเนื่องเพื่อกระจายความเสี่ยงในระยะยาว ปัจจัยทั้งสองนี้เมื่อคิดรวมกันแล้วบอกเป็นนัยว่าผลกระทบที่ตามมาจากสงครามการค้าอาจดำเนินต่อไปเป็นเวลานาน แม้ว่าหากข้อพิพาทจะสิ้นสุดลงในไม่ช้า

ส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้คือการพูดคุยที่เพิ่มขึ้นของการชะลอตัวและภาวะถดถอยที่อาจเกิดขึ้นทั่วโลก นี่เป็นเรื่องจริงของทั้งสองประเทศที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับข้อพิพาท เช่นเดียวกับในยุโรปและในส่วนอื่น ๆ ของโลก หากจะพูดโดยใช้สำนวนของนักพยากรณ์ทางเศรษฐศาสตร์ คงกล่าวได้ว่าความเสี่ยงจะเอนเอียงไปทางข้อเสีย ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับสากล

ทั้งหมดนี้หมายความว่าอย่างไรสำหรับการรวมตัวทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปและโดยเฉพาะการดำเนินการของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน? หากให้กล่าวโดยสรุปคือเป็นข่าวร้ายสำหรับทั้งคู่ อย่างไรก็ตามบางคนอาจจะเดาได้ เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าการดำเนินการตามการปฏิรูปนั้นทำได้ยากขึ้นเสมอ เมื่อมีความเสี่ยงและความไม่แน่นอนสูงหรือเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังยากที่จะโน้มน้าวผู้วางนโยบายให้ติดตามการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการขาดทุนในระยะสั้น เพื่อที่จะได้รับผลกำไรในระยะยาวในช่วงเวลาปัจจุบันหรือช่วงที่เศรษฐกิจกำลังชะลอตัว ดังนั้น การรวมกันของปัจจัยที่ดำเนินงานในระดับภูมิภาคและระดับโลก กำลังขัดขวางการมุ่งไปข้างหน้าในการดำเนินการตามรายการปฏิรูปที่ยากขึ้นในแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผลไม้สุกงอมถูกเด็ดไปแล้ว และสิ่งที่เหลือที่ต้องทำเป็นสิ่งที่ยุ่งยากและซับซ้อน จึงต้องมีการตัดสินใจที่แน่วแน่และมีความทุ่มเทมากขึ้น

แต่ปัจจัยระยะสั้นหรือวัฏจักรเหล่านี้ไม่ควรเข้ามาเบี่ยงเบนความสนใจของอาเซียน และต้องมุ่งเน้นไปที่เป้าหมายและแนวโน้มระยะยาว นี่เป็นช่วงเวลาที่ทำหาย ซึ่งเราหวังว่าอาเซียนจะสามารถรับมือกับความท้าทายเหล่านี้ได้ และยังคงก้าวต่อไปโดยดำเนินการตามแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2025 ที่วางแผนที่ไว้

ชยันต์ เมนอน

หัวหน้านักเศรษฐศาสตร์แห่งธนาคารพัฒนาเอเชีย และนักวิชาการอาวุโสของสถาบันเพื่อกิจการประชาธิปไตยและเศรษฐกิจ

โครงการริเริ่มเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของอาเซียน

โครงการริเริ่มเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของอาเซียน (API) ออกแบบมาเพื่อเน้นประเด็นและตั้งคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาของอาเซียน และบทบาทในการสนับสนุนความเจริญรุ่งเรืองของประเทศสมาชิกและประชาชน โดยจะประกอบด้วย การจัดทำรายงานและเอกสาร ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาและความท้าทายหลัก ที่เกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรืองในอาเซียน โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อดึงกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวงกว้างขึ้นเข้ามา มีส่วนร่วมในการอภิปรายเกี่ยวกับอนาคตของอาเซียน รวมถึงภาคธุรกิจ นักวิชาการ และประชาชนทั่วไป

สถาบันเพื่อกิจการประชาธิปไตยและเศรษฐกิจ (IDEAS) เป็นสถาบันวิจัยอิสระที่ตั้งอยู่ในประเทศมาเลเซีย เราทุ่มเทเพื่อทำการวิจัยและส่งเสริมการแก้ปัญหานโยบายสาธารณะ เราเชื่อว่าเสรีภาพทางเศรษฐกิจผ่านตลาดเสรี การค้าเสรี และเสรีภาพส่วนบุคคล มีความสำคัญต่อความเจริญรุ่งเรืองที่ยั่งยืน และเราเชื่อว่าอาเซียนมีบทบาทสำคัญ ในการยกระดับและปกป้องเสรีภาพทางเศรษฐกิจของประชาชน เราจึงไม่ปิดบังความจริงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ว่า เราสนับสนุนความทะเยอทะยานของวาระการรวมตัวทางเศรษฐกิจในอาเซียนอย่างยิ่ง และเราหวังว่าจะได้สนับสนุน วาระนี้ผ่านโครงการริเริ่มเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของอาเซียน

ดร. ชยันต์ เมนอน จัดการนัดหมายเพิ่มเติมกับมหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย มหาวิทยาลัยนอตติงแฮม สถาบันเพื่อกิจการประชาธิปไตยและเศรษฐกิจ (IDEAS) และสถาบันเพื่อความร่วมมือและสันติภาพแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา เขาดำรงตำแหน่งคณะกรรมการบริหารของสถาบันทรัพยากรการพัฒนาประเทศกัมพูชา และคณะกรรมการที่ปรึกษาของมหาวิทยาลัยนอตติงแฮมวิทยาเขตมาเลเซีย นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการบริหารของวารสารวิชาการหลายฉบับ เขาได้เขียนหรือร่วมเขียนสิ่งพิมพ์ทางวิชาการนับร้อยฉบับ โดยส่วนใหญ่เกี่ยวกับการค้าและการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับเอเชีย ดร. ชยันต์เป็นที่ปรึกษาของโครงการริเริ่มเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของอาเซียน

ลอเรนซ์ ทอดด์ เป็นผู้อำนวยการฝ่ายการวิจัยของสถาบันเพื่อกิจการประชาธิปไตยและเศรษฐกิจ เชี่ยวชาญ ด้านนโยบายสาธารณะโดยมีประสบการณ์หลากหลายในด้านนโยบายเศรษฐกิจ กฎเกณฑ์ทางธุรกิจ และการค้าระหว่างประเทศ ก่อนที่จะเข้าร่วมสถาบันเพื่อกิจการประชาธิปไตยและเศรษฐกิจ เขาเคยทำหน้าที่ในบทบาทต่าง ๆ มากมาย ในรัฐบาลสหราชอาณาจักร รวมถึงกระทรวงการคลังและกระทรวงกลาโหม

อชัม วัน ฮาซิม เป็นผู้บริหารในแผนกงานวิจัยและการตีพิมพ์ของสถาบันเพื่อกิจการประชาธิปไตยและเศรษฐกิจ อชัม วัน ฮาซิม เป็นผู้บริหารในแผนกงานวิจัยและการตีพิมพ์ของสถาบันเพื่อกิจการประชาธิปไตยและเศรษฐกิจ เขาสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านการศึกษาแบบสหวิทยาการจากมหาวิทยาลัยบริติชโคลัมเบีย โดยมีความเชี่ยวชาญในด้านเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ และเอเชียศึกษา จากประสบการณ์ของเขาที่สถาบันเพื่อกิจการประชาธิปไตยและเศรษฐกิจนั้น เขาเคยดำเนินโครงการวิจัยด้านเงินอุดหนุนสินค้าเกษตร นโยบายการดูแลสุขภาพ การลงทุนของเงิน และการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียน

โอมาน วัน อะโลอาส เป็นเจ้าหน้าที่ระดับเริ่มต้นที่สถาบันเพื่อกิจการประชาธิปไตยและเศรษฐกิจ เขาสำเร็จ การศึกษาจากมหาวิทยาลัยมาลาया วิชาเอกการศึกษาการพัฒนา จากการเป็นนักศึกษาฝึกงานที่สถาบันเพื่อกิจการ ประชาธิปไตยและเศรษฐกิจ เขาเชื่อมั่นในความสนใจในงานวิจัยด้านเศรษฐศาสตร์ การเมือง ประเด็นทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และการค้าระหว่างประเทศ รวมทั้งหวังว่าจะได้สำรวจหัวข้อเหล่านี้ในความพยายามของเขา ในอนาคต

*ความคิดเห็นที่แสดงในรายงานนี้เป็นของผู้เขียน และไม่จำเป็นต้องเป็นการสะท้อนความคิดเห็นและนโยบายของธนาคารพัฒนาเอเชีย หรือคณะกรรมการนโยบาย หรือรัฐบาลที่พวกเขาเป็นตัวแทน

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

การรวมตัวทางเศรษฐกิจในอาเซียนดำเนินการผ่านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) สิ่งที่มีมาก่อนประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนคือเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ซึ่งได้รับคำสั่งเมื่อปี 2535 หลังจากความสำเร็จของเขตการค้าเสรีอาเซียน ผู้นำอาเซียนตกลงร่วมกันในปี 2546 ที่จะขยายขอบเขตและกระชับความร่วมมือในระดับภูมิภาคด้วยการสร้างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนให้เป็นหนึ่งในสามเสาหลักของประชาคมอาเซียน ควบคู่ไปกับประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน รวมถึงประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน อาเซียนได้ลงนามในข้อตกลงหลายฉบับเพื่อสนับสนุนให้เกิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีรากฐานคือความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน (ATIGA) ซึ่งเข้ามาแทนที่รูปแบบอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากัน (CEPT), กรอบความตกลงว่าด้วยบริการของอาเซียน (AFAS) และความตกลงว่าด้วยการลงทุนของอาเซียน (ACIA) ซึ่งแทนที่ความตกลงเขตการลงทุนอาเซียน (AIA) การสนับสนุนข้อตกลงเหล่านี้คือมาตรการอำนวยความสะดวกซึ่งรวมถึงความตกลงอาเซียนว่าด้วยการเคลื่อนย้ายบุคลากรในอาเซียน (AAMNP) และข้อตกลงการยอมรับร่วมด้านการบริการ (MRA)

ในปี 2550 ผู้นำอาเซียนได้กำหนดแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งให้หลักการชี้ทางสำหรับอาเซียนในการเปลี่ยนไปสู่ภูมิภาคที่มีการรวมตัวและความสามารถในการแข่งขันกันอย่างเต็มรูปแบบ ทำให้เกิดการหมุนเวียนของสินค้า บริการ เงินทุน และแรงงานมีทักษะอย่างเสรี แต่เดิมแผนงานมีกำหนดแล้วเสร็จในปี 2563 แต่เหล่าผู้นำตัดสินใจเร่งกำหนดการเป็นปี 2558

โดยมีความคืบหน้าอย่างมากภายในปี 2558 แต่ยังมีอีกหลายด้านที่ต้องดำเนินการเพิ่มเติม ผู้นำอาเซียนจึงเห็นชอบกับการสร้างแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2025 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการเพิ่มเติมองค์ประกอบที่โดดเด่นของแผนงานเดิม และการรวมตัวทางเศรษฐกิจที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น แผนงานใหม่ประกอบด้วยเสาหลัก 5 ประการดังนี้

1. เศรษฐกิจที่มีการรวมตัวและเชื่อมโยงกันในระดับสูง
2. อาเซียนที่มีความสามารถในการแข่งขัน มีนวัตกรรม และมีพลวัต
3. อาเซียนที่มีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและความร่วมมือจากแต่ละภาคส่วนเพิ่มขึ้น
4. อาเซียนที่มีความสามารถในการปรับตัว ครอบคลุมทุกภาคส่วน ให้ความสำคัญกับประชาชน และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง
5. อาเซียนที่เป็นส่วนสำคัญของประชาคมโลก

เพื่อสนับสนุนการดำเนินการตามแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2025 เหล่าผู้นำอาเซียนจึงได้ตกลงในแผนปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์ในภาพรวม (CSAP) ซึ่งแจกแจงรายละเอียดมากกว่า 100 มาตรการ พร้อมสายการดำเนินการสนับสนุนมากกว่า 500 สายที่จำเป็นต่อการบรรลุแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2025

การตรวจสอบการดำเนินการประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ภายใต้แผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2015 ก่อนหน้านี้ สำนักเลขาธิการอาเซียนได้จัดทำ "ดัชนีชี้วัด" เพื่อติดตามผลการดำเนินการตามมาตรการที่จำเป็น ในการดำเนินการตามแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2015 และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบในประเทศสมาชิกต่าง ๆ ภายใต้แผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2025 ในปัจจุบัน สำนักเลขาธิการอาเซียนไม่ได้วางแผนที่จะผลิต "ดัชนีชี้วัด" เหล่านี้ แต่สำนักงานติดตามความคืบหน้าการรวมตัวของอาเซียน (AIMO) ได้จัดทำกรอบการติดตามและประเมินผลเพื่อประเมินความคืบหน้า กรอบการทำงานนี้อธิบายว่าสำนักเลขาธิการอาเซียนจะทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดสำคัญ (KPI) โดยละเอียด ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อวัดผลลัพธ์ของการรวมตัว ควบคู่ไปกับการวัดการปฏิบัติตามมาตรการที่แจกแจงรายละเอียดในแผนปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์ในภาพรวม ปัจจุบันสำนักเลขาธิการอาเซียนไม่ได้เผยแพร่ผลการประเมินโดยละเอียดของการรวมตัวหรือการปฏิบัติตาม แต่กำลังเสนอที่จะเผยแพร่รายงานความคืบหน้าโดยรวมของการรวมตัวในปลายปีนี้ ในระหว่างนี้ สำนักเลขาธิการอาเซียนกำลังเผยแพร่บทสรุปการรวมตัวของอาเซียนรายไตรมาส ซึ่งเน้นการพัฒนาที่สำคัญ

วัตถุประสงค์ของรายงานนี้

เราเต็มใจรับความพยายามของสำนักงานติดตามความคืบหน้าการรวมตัวของอาเซียน ในการพัฒนาเครื่องมือที่ซับซ้อนและเชื่อถือได้มากขึ้น เพื่อวัดผลการดำเนินการตามแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2025 อย่างไรก็ตาม เรายังเชื่อว่าความโปร่งใสเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีส่วนร่วมของประชาชนในวงกว้าง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เรายังเชื่ออีกว่าการที่บุคคลภายนอกมีส่วนร่วมในกระบวนการติดตามและประเมินผลเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อขยายการมีส่วนร่วมและการอภิปรายเกี่ยวกับการพัฒนาของอาเซียน ดัชนีชี้วัดก่อนหน้านี้ที่เผยแพร่โดยสำนักเลขาธิการอาเซียนตั้งอยู่บนพื้นฐานของ "การประเมินตนเอง" โดยประเทศสมาชิก และด้วยเหตุนี้ จึงอยู่ภายใต้ข้อกังวลเกี่ยวกับความเป็นอิสระและความเที่ยงธรรมของกระบวนการ

ในรายงานนี้ เรามุ่งหวังให้มีการประเมินการดำเนินการตามแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2025 จากภายนอก โดยเป็นการตีพิมพ์ประจำปีฉบับที่สองของเราที่ประเมินความคืบหน้าของการรวมตัวทางเศรษฐกิจภายในอาเซียน รายงานฉบับแรกสามารถเข้าถึงได้ที่ <http://www.ideas.org.my/publications/reports/>

ในการจัดทำรายงานนี้ เราได้พยายามทำตามวิธีการที่กำหนดไว้ในกรอบการติดตามและประเมินผลที่จัดทำโดยสำนักงานติดตามความคืบหน้าการรวมตัวของอาเซียน ในการวัดผลลัพธ์และการปฏิบัติตาม รายงานจึงมีโครงสร้างดังนี้

- การประเมินผลลัพธ์การรวมตัวของอาเซียนโดยใช้ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ
- การประเมินผลการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์ในภาพรวม โดยใช้ข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะเกี่ยวกับมาตรการและการดำเนินการที่นำไปปฏิบัติ และ
- ความเห็นเกี่ยวกับข้อความทั่ว ๆ ไปที่มาจากประเมินเหล่านี้

เพื่อช่วยให้เราพิจารณาข้อความที่เกิดขึ้นจากการประเมินเหล่านี้ เราได้นำเสนอผลการสำรวจที่พบใหม่ในการสนทนากลุ่มย่อย (FGD) ทั่วอาเซียนกับผู้เชี่ยวชาญจากภาครัฐภาคธุรกิจและสถาบันการศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากการสนทนาเหล่านี้มีค่าอย่างยิ่ง และให้ข้อมูลมากมายในการจัดทำรายงานนี้

เราหวังว่ารายงานนี้จะเป็นการสนับสนุนที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ต่อการสร้างความเข้าใจ การประเมิน และการปรับปรุงกระบวนการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียน

การรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียน

แผนภูมิที่ 1: การค้าสินค้าภายในอาเซียน

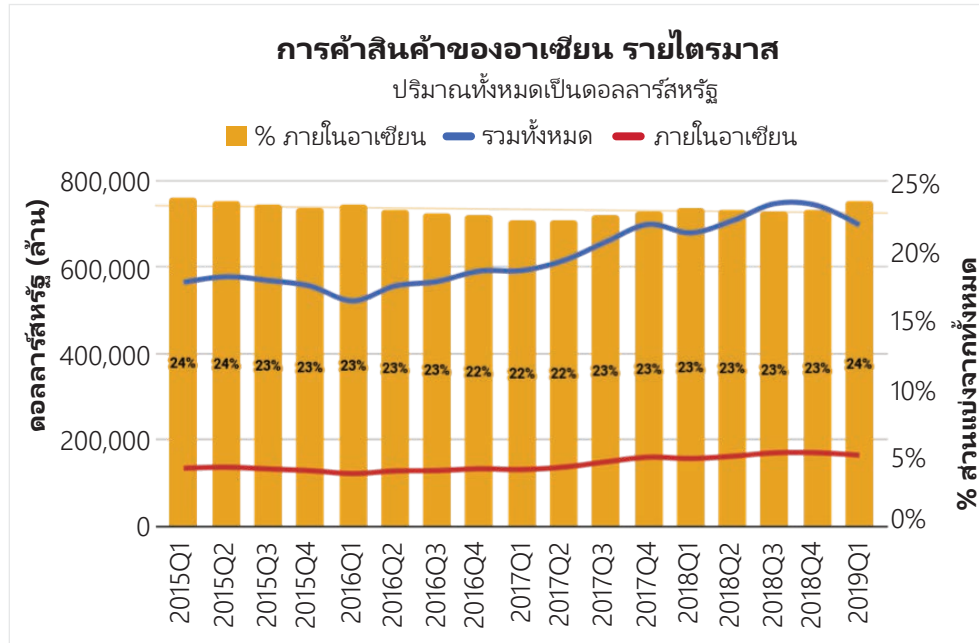
การค้าสินค้าทั้งหมดกับทั่วโลกมีจำนวนเพิ่มขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป แต่การค้าภายในอาเซียนยังคงขบเซาด้วยสัดส่วนการค้าภายในอาเซียนที่ยังคงอยู่ระหว่าง 22 - 24%

6.97

แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ
มูลค่าการค้าสินค้า
โดยรวมของอาเซียนใน
ไตรมาสแรกปี 2562

23.5%

สัดส่วนการค้าสินค้า
โดยรวมที่อยู่ใน
อาเซียน

ส่วนแบ่งของการค้าภายในอาเซียนพบว่าการฟื้นตัวเล็กน้อยในไตรมาสที่ 1 ของปี 2562 อาจเป็นผลมาจากการชะลอตัวของการค้าโลกจากความตึงเครียดทางการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน อย่างไรก็ตามอัตราดังกล่าวยังไม่ฟื้นตัวอย่างเต็มที่ที่เป็นส่วนแบ่งการค้า 23.7% ในไตรมาสที่ 1 ปี 2558

ที่มา: การคำนวณของธนาคารพัฒนาเอเชียโดยใช้ข้อมูลจากทิศทางการเงินระหว่างประเทศของสถิติการค้า

แผนภูมิที่ 2: การค้าภายในอาเซียนด้านการบริการ

การค้าภายในอาเซียนด้านการบริการแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันกับการค้าสินค้าภายในอาเซียน โดยการค่าบริการทั้งหมดเพิ่มขึ้นควบคู่ไปกับการค้าบริการภายในอาเซียนที่ซบเซา

7.03

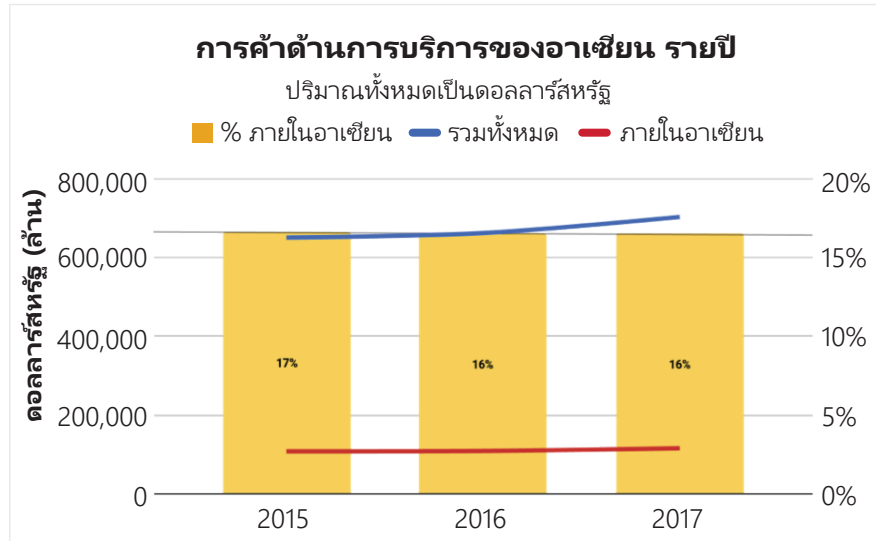
แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ
มูลค่าการค้าด้านการบริการ
โดยรวมของอาเซียนในปี 2560

เพิ่มขึ้นมากกว่า 8% จากปี 2558

16.5%

สัดส่วนของการค้าด้าน
การบริการที่อยู่ภายใน
อาเซียนในปี 2560

ซึ่งลดลงเล็กน้อยจากปี 2558

ที่มา: สำนักเลขาธิการอาเซียน

แผนภูมิที่ 3: การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศภายในอาเซียนแบ่งตามประเทศที่จะมาลงทุน

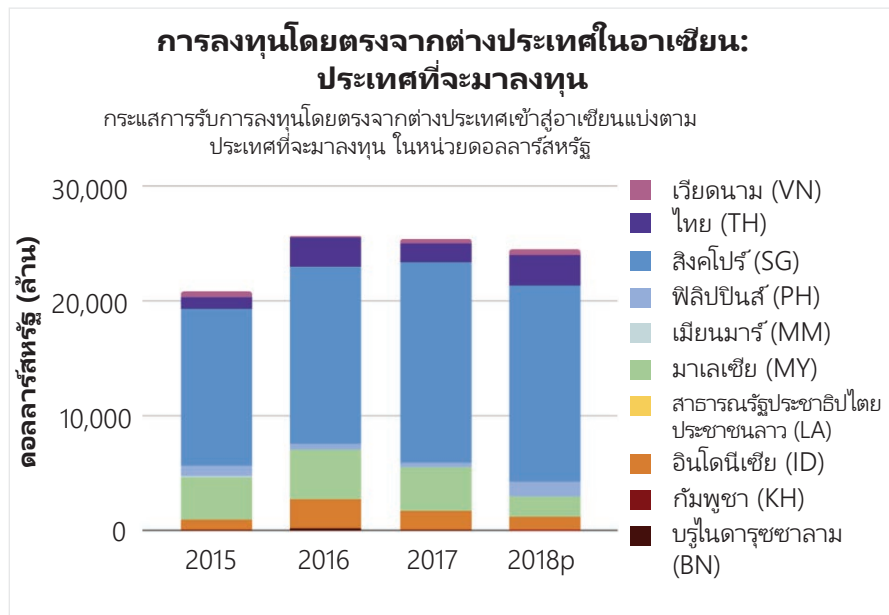
กระแสการรับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนยังคงมาจาก 6 ประเทศเดิม ซึ่งส่วนใหญ่มาจากสิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม

2.45

หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ
มูลค่าโดยรวมของการลงทุน
โดยตรงจากต่างประเทศ
ภายในอาเซียนในปี 2561

ซึ่งเพิ่มขึ้นมาจาก 2.08 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2558 แต่ได้แสดงให้เห็นแนวโน้มที่ลดลงตั้งแต่ปี 2559 ส่วนใหญ่เนื่องมาจากการลดการลงทุนโดยตรงภายในอาเซียนของอินโดนีเซียและมาเลเซีย

สิงคโปร์ยังคงเป็นแหล่งที่มาหลักของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในอาเซียน โดยมีสัดส่วนมากกว่า 70% ของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศทั้งหมดในอาเซียนในปี 2561

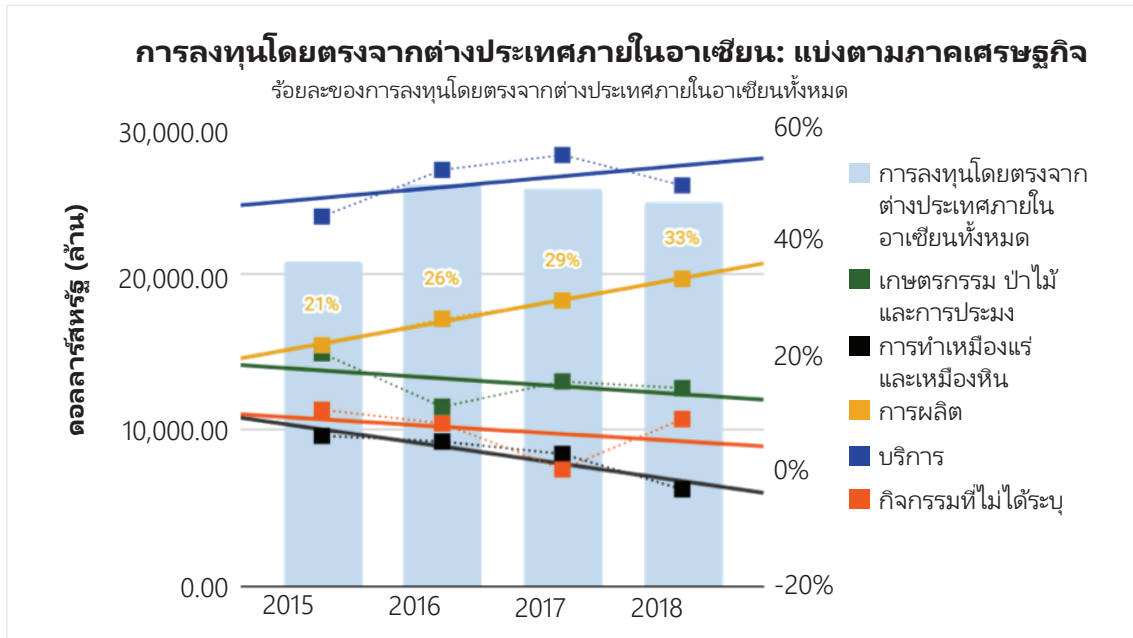

ที่มา: สำนักเลขาธิการอาเซียน

แผนภูมิที่ 4: การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศภายในกลุ่มอาเซียนแบ่งตามภาคเศรษฐกิจ

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนได้ไหลเวียนไปสู่ภาคการผลิตและบริการเพิ่มขึ้น ทดแทนจากภาคหลักและภาคอื่น ๆ

33%

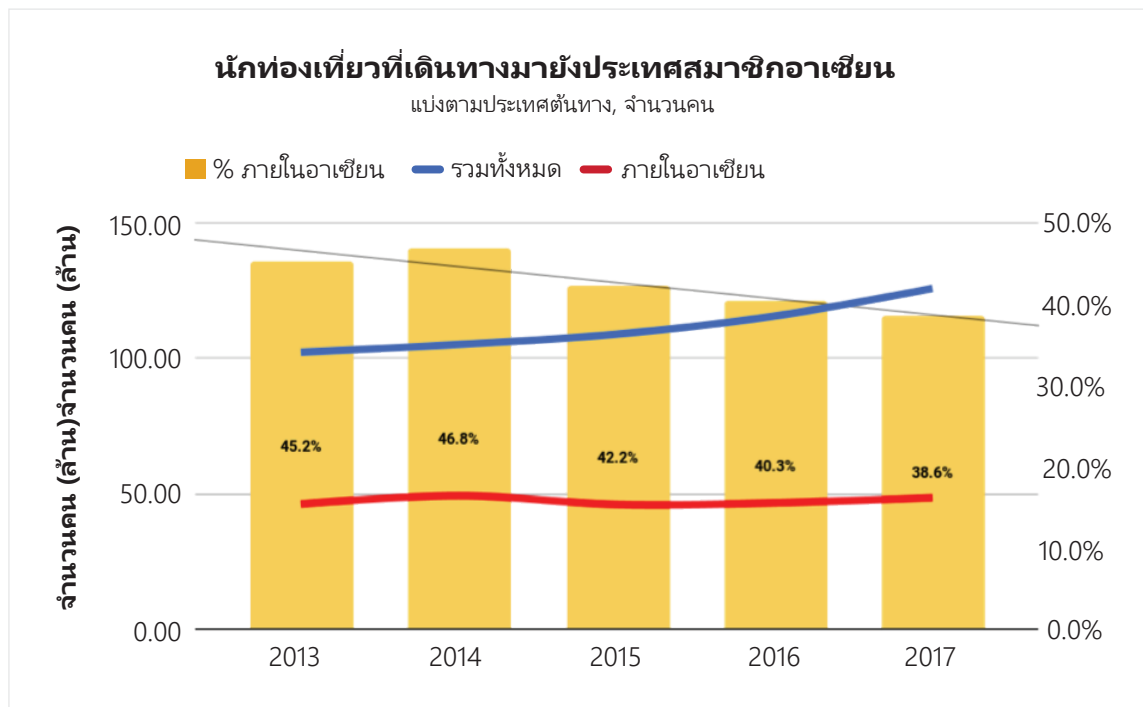
ในปี 2561 หนึ่งในสามของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในอาเซียนเป็นการลงทุนในภาคการผลิต

แสดงให้เห็นการเติบโตอย่างรวดเร็วและสม่ำเสมอที่สุดในสัดส่วนของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศภายในอาเซียน โดยที่ภาคการบริการยังคงดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศภายในอาเซียนเป็นส่วนใหญ่ ภาคการทำเหมืองแร่และเหมืองหินเผชิญกับการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศที่ลดลง (835 ล้านดอลลาร์) ในปี 2561

ที่มา: สำนักเลขาธิการอาเซียน

แผนภูมิที่ 5: การท่องเที่ยวภายในอาเซียน

การท่องเที่ยวของอาเซียนยังคงเติบโต แต่มีสัดส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวจากประเทศสมาชิกอื่น ๆ ที่ลดลง

125.7 ล้าน

คือจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่เดินทางมายังอาเซียนในปี 2560

ซึ่งเติบโตขึ้นมากกว่า 15% นับตั้งแต่ปี 2558 ขณะเดียวกัน นักท่องเที่ยวที่มาจากประเทศในอาเซียนเติบโตขึ้นเพียง 5% นับตั้งแต่ปี 2558

38.6%

คือสัดส่วนของนักท่องเที่ยวอาเซียนที่มาจากประเทศสมาชิกอื่น ๆ

สัดส่วนของการท่องเที่ยวภายในอาเซียนถดถอยลงนับตั้งแต่ปี 2558 เป็นต้นมา ทั้งที่ก่อนหน้านี้มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

ที่มา: สำนักเลขาธิการอาเซียน

ระเบียบวิธีการดำเนินการตามแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

นอกเหนือจากการวัดผลที่ได้จากการรวมตัวของอาเซียนแล้วเรายังต้องพิจารณาความคืบหน้าของการดำเนินการตามแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2025 ด้วย ในกรณีนี้ เราได้จัดทำแบบประเมินการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์ในภาพรวม โดยใช้วิธีที่คล้ายกันกับตัวชี้วัดของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพื่อระบุจำนวนการวัดผลที่ได้เล็กใช้ไปแล้ว ซึ่งนำกลับมาใช้ได้อย่างประสบความสำเร็จ ในรายงานปี 2561 เราพิจารณาเฉพาะมาตรการยุทธศาสตร์ที่ต้องแล้วเสร็จภายในปี 2561 ซึ่งในรายงานฉบับนี้ เราจะพิจารณามาตรการยุทธศาสตร์ทั้งหมดตามแผนปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์ในภาพรวม

- สำหรับแต่ละมาตรการ เราจะกำหนดผลการประเมินเป็น ดำเนินการแล้วเสร็จ (หากมีหลักฐานที่เปิดเผยสู่สาธารณะว่ามาตรการดังกล่าวมีการดำเนินการแล้วทั้งหมด), ดำเนินการแล้วบางส่วน (หากมีหลักฐานที่เปิดเผยสู่สาธารณะว่ามาตรการดังกล่าวมีการดำเนินการแล้วบางส่วนหรืออยู่ระหว่างดำเนินการ), ดำเนินการเกินกำหนด (หากมีหลักฐานที่เปิดเผยสู่สาธารณะว่ามาตรการดังกล่าวดำเนินการไม่เสร็จสิ้นตามระยะเวลาที่กำหนด) หรือไม่มีหลักฐาน (หากมีหลักฐานที่เปิดเผยสู่สาธารณะไม่เพียงพอจะสรุปเป็นข้ออื่น ๆ)
- สำหรับมาตรการยุทธศาสตร์แต่ละอย่าง การประเมินผลของเราจะอ้างอิงจากข้อมูลที่มีการเปิดเผยโดยทั่วไป ได้แก่:
  - ตราสารทางกฎหมายของอาเซียน
  - เอกสารเผยแพร่ของอาเซียน
  - เว็บไซต์ของอาเซียน (เช่น ASW, ATR)
  - ข่าวสารหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน (เช่น แถลงการณ์ ประกาศทางการ)

เรารับทราบว่าแนวทางนี้อยู่ภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ ซึ่งข้อจำกัดที่สำคัญมีดังนี้

- เราทราบว่าแนวทางนี้อยู่ภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ ซึ่งข้อจำกัดที่สำคัญมีดังนี้ ประการแรก เราเข้าถึงได้เพียงข้อมูลที่เปิดเผยสู่สาธารณะเท่านั้น โดยความคืบหน้ามีแนวโน้มจะบรรลุผลไม่ตรงกับจำนวนตัวชี้วัดซึ่งไม่ได้เปิดเผยสู่สาธารณะ ประกอบกับการขาดความเห็นชอบในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญว่าตัวชี้วัดใดบ้างที่ดำเนินการแล้วทั้งหมด การประเมินของเราจึงอาจสื่อถึงการบรรลุผลในขอบเขตที่ต่ำกว่าความเป็นจริง และแทนที่จะกล่าวว่าตัวชี้วัดอื่น ๆ ยังไม่บรรลุผล เรากล่าวได้เพียงว่าไม่มีหลักฐานที่บ่งชี้ว่าบรรลุผลแล้ว
- ประการที่สอง การใช้ภาษาอย่างเฉพาะเจาะจงในแถลงการณ์จากสำนักเลขาธิการอาเซียน อาจไม่ตรงกับถ้อยความในแผนปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์ในภาพรวมเสมอไป ทำให้ประเมินได้ยากว่ามาตรการคืบหน้าไปหรือไม่ ซึ่งเราจะดำเนินการแก้ไขประเด็นนี้ต่อไปในรายงานฉบับถัดไป
- ประการที่สาม เราไม่ได้ "ให้น้ำหนัก" กับความสำคัญที่เกี่ยวข้องกันของตัวชี้วัดต่าง ๆ ในแผนปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์ในภาพรวม เช่น อาจมีตัวชี้วัดหนึ่งดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่การรวมตัวของอาเซียนมากกว่าตัวชี้วัดอีกกลุ่มที่ยังไม่เสร็จสิ้น ซึ่งปัจจัยนี้ไม่สะท้อนให้เห็นในคะแนนความคืบหน้าโดยรวม โดยเราจะหาทางแก้ไขประเด็นนี้ในรายงานฉบับถัดไป

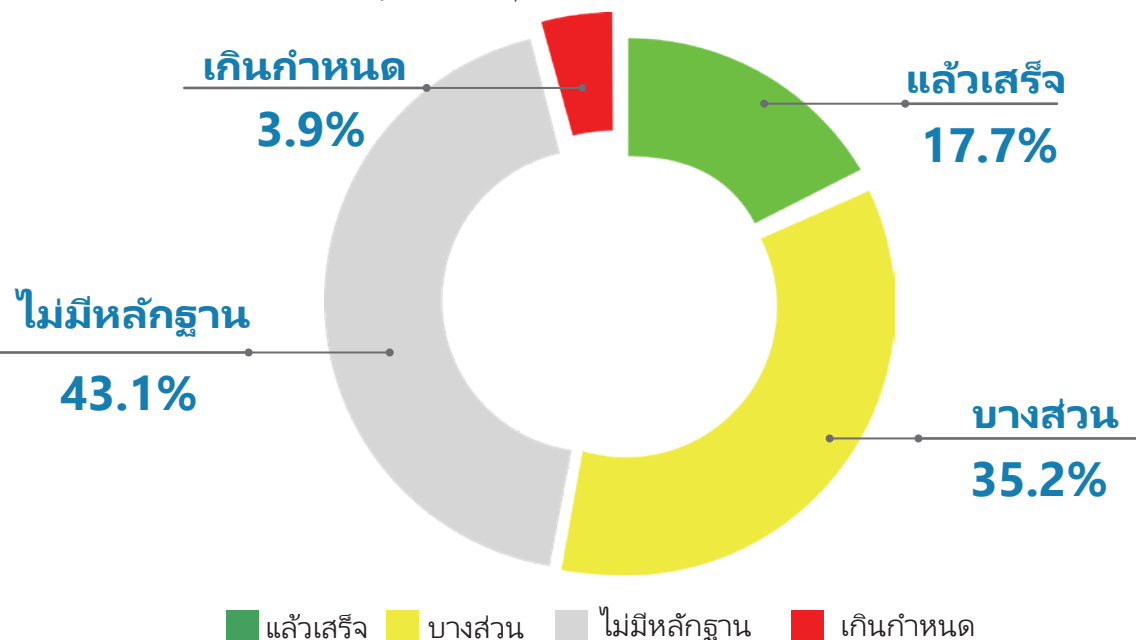
เราเชื่อว่าแม้จะมีข้อจำกัดต่าง ๆ ที่กล่าวมา การประเมินนี้ก็นับว่าให้ข้อมูลอ้างอิงที่เป็นประโยชน์ต่อการประเมินความคืบหน้าโดยรวม ของการดำเนินการตามแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2025 ทั้งยังแสดงให้เห็นจุดเริ่มต้นสำหรับการทำงานในภาคหน้า

รายงานฉบับนี้ประกอบด้วยตารางสรุปการประเมินความคืบหน้า สำหรับเสาหลักและคุณลักษณะแต่ละด้านภายในแผนปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์ในภาพรวม สามารถดูรายการย่อยทั้งหมดของแต่ละตัวชี้วัดและมาตรการยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องทางออนไลน์ได้ที่ www.aseanprosperity.com

การดำเนินการตามแผนการประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

แผนปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์ในภาพรวม (CSAP) ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2025

การแจกแจงการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์ในภาพรวม จากมาตรการทั้งสิ้น 647 มาตรการ

การดำเนินการแบ่งตามคุณลักษณะ

หมายเหตุ:

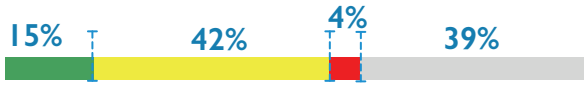

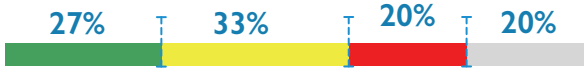

■ แล้วเสร็จ
 ■ บางส่วน
 ■ เกินกำหนด
 ■ ไม่มีหลักฐาน

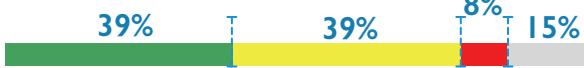

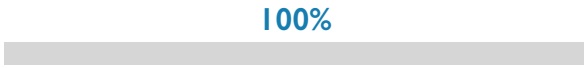
คุณลักษณะ	ดำเนินการแล้ว
 เศรษฐกิจที่มีการรวมตัวและเชื่อมโยงกันในระดับสูง	14% (แล้วเสร็จ) + 36% (บางส่วน) + 7% (เกินกำหนด) + 44% (ไม่มีหลักฐาน)
 อาเซียนที่มีความสามารถในการแข่งขัน มีนวัตกรรม และมีพลวัต	13% (แล้วเสร็จ) + 28% (บางส่วน) + 5% (เกินกำหนด) + 54% (ไม่มีหลักฐาน)
 ความเชื่อมโยงและความร่วมมือจากแต่ละภาคส่วนที่เพิ่มมากขึ้น	22% (แล้วเสร็จ) + 35% (บางส่วน) + 4% (เกินกำหนด) + 38% (ไม่มีหลักฐาน)
 ความสามารถในการปรับตัว ครอบคลุมทุกภาคส่วน ให้มีความสำคัญกับประชาชน และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง	16% (แล้วเสร็จ) + 40% (บางส่วน) + 1% (เกินกำหนด) + 43% (ไม่มีหลักฐาน)
 การเป็นส่วนสำคัญของประชาคมโลก	7% (แล้วเสร็จ) + 73% (บางส่วน) + 20% (ไม่มีหลักฐาน)

การดำเนินการแบ่งตามเสาหลัก

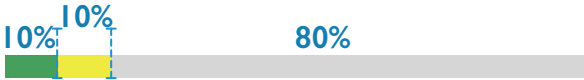

หมายเหตุ:

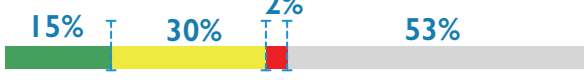
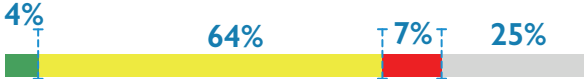

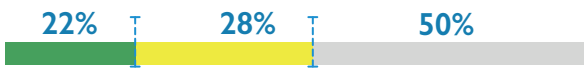
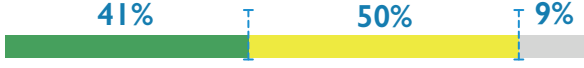

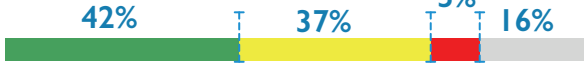

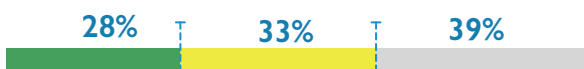
■ แล้วเสร็จ
 ■ บางส่วน
 ■ เกินกำหนด
 ■ ไม่มีหลักฐาน

เสาหลัก	องค์ประกอบ	การดำเนินการ
A1.	การค้าสินค้า	
A2.	การค้าบริการ	
A3.	สภาพแวดล้อมด้านการลงทุน	
A4.	การรวมตัวภาคการเงิน การเข้าถึงบริการทางการเงิน และเสถียรภาพทางการเงิน	
A5.	อำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือและผู้ติดต่อทางธุรกิจ	
A6.	การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าโลก	

เสาหลัก	องค์ประกอบ	การดำเนินการ
B1.	นโยบายการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ	
B2.	การคุ้มครองผู้บริโภค	
B3.	การเสริมสร้างความร่วมมือด้านสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา	
B4.	การเติบโตซึ่งขับเคลื่อนด้วยผลิตภานวัตกรรม การวิจัยและพัฒนา และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในเชิงพาณิชย์	
B5.	การเก็บภาษี	<p style="text-align: center;">ไม่มีมาตรการยุทธศาสตร์รวมอยู่ในแผนปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์ในภาพรวม</p>
B6.	หลักธรรมาภิบาล	

เสาหลัก	องค์ประกอบ	การดำเนินการ
B7.	กฎระเบียบที่มีประสิทธิผล ประสิทธิภาพ ความสอดคล้องและการตอบสนอง และแนวทางปฏิบัติสากล	
B8.	การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน	
B9.	แนวโน้มสำคัญของโลกและประเด็นใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้า	

เสาหลัก	องค์ประกอบ	การดำเนินการ
C1.	ปรับปรุงการขนส่ง	
C2.	ICT	
C3.	พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์	
C4.	พลังงาน	
C5.	อาหาร การเกษตร และการป่าไม้	
C6.	การท่องเที่ยว	
C7.	การดูแลสุขภาพ	
C8.	แร่ธาตุ	
C9.	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	

เสาหลัก	องค์ประกอบ	การดำเนินการ
D1.	การเสริมสร้างบทบาทของวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และรายย่อยให้เข้มแข็ง	10% 35% 2% 53%
D2.	การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่บทบาทของภาคเอกชน	50% 50%
D3.	ความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน	14% 29% 57%
D4.	การลดช่องว่างการพัฒนา	24% 53% 23%
D5.	การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการดำเนินงานการรวมกลุ่มของภูมิภาค	29% 42% 29%

เสาหลัก	องค์ประกอบ	การดำเนินการ
E1.	พัฒนาแนวทางเชิงยุทธศาสตร์และมีความสอดคล้องกันมากขึ้น เพื่อมุ่งสู่ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับนอกภูมิภาคโดยมีท่าที่ร่วมกันในเวทีเศรษฐกิจต่าง ๆ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก	100%
E2.	ดำเนินการต่อเนื่องในการทบทวนและปรับปรุงความตกลงการค้าเสรีและความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุมทุกมิติของอาเซียน เพื่อให้มั่นใจว่าความตกลงดังกล่าวยังคงทันสมัย ครอบคลุมทุกมิติ มีคุณภาพสูง และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจที่เข้ามาดำเนินการผลิตในอาเซียนได้มากขึ้น	17% 83%
E3.	ส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจกับคู่เจรจา ที่มีได้มีความตกลงการค้าเสรี โดยยกระดับและสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินโครงการ/แผนงานด้านการค้าและการลงทุน	100%
E4.	มีส่วนร่วมกับคู่ค้าทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก เพื่อแสวงหาแนวทางการมีส่วนร่วมในเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจกับกลุ่มเศรษฐกิจใหม่ ๆ และ/หรือกลุ่มเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคที่มีค่านิยมและหลักการร่วมกัน ในการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอาเซียนโดยผ่านการรวมตัวทางเศรษฐกิจ	100%

เสาหลัก	องค์ประกอบ	การดำเนินการ
E5.	ดำเนินการต่อเนื่องในการสนับสนุนระบบการค้าพหุภาคีและการมีส่วนร่วมในเวทีระดับภูมิภาคอย่างจริงจัง	100%
E6.	ดำเนินการต่อเนื่องในการสนับสนุนระบบการค้าพหุภาคีและการมีส่วนร่วมในเวทีระดับภูมิภาคอย่างจริงจัง	100%

ความเห็นเกี่ยวกับผลการสำรวจ

ในส่วนนี้ เราพิจารณาถึงความหมายทั่วไปของการประเมินผลการรวมตัวของอาเซียนและการดำเนินการตามแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2025 สำหรับการพัฒนาข้อสังเกตเหล่านี้ เราได้นำเสนอผลการสำรวจที่พบใหม่ในการสนทนากลุ่มย่อย (FGD) ในสิงคโปร์ ฮานอย และจาการ์ตา ควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในด้านความร่วมมือของอาเซียน

ความคืบหน้าในการรวมตัวของอาเซียน

แนวโน้มทั่วไปของปีที่ผ่านมายังคงดำเนินต่อไป นั่นคือมีการเติบโตของการค้าและการลงทุนอย่างคงที่ แต่ส่วนแบ่งภายในอาเซียนยังคงทรงตัว การค้า การลงทุน และการเคลื่อนย้ายของผู้คนยังคงเติบโตอย่างคงที่ แต่ในปีที่ผ่านมาส่วนแบ่งภายในอาเซียนโดยทั่วไปยังคงไม่เปลี่ยนแปลง

การจะตีความได้ว่าเป็นความสำเร็จหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของอาเซียนและประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่เป็นที่รับรู้ ในรายงานก่อนหน้านี้ของเรา เราสังเกตเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างจำกัดของส่วนแบ่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจข้ามพรมแดนภายในอาเซียนอาจสะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงทางการค้าและการลงทุนนอกอาเซียนในระดับเท่าเทียมกัน แน่นอนว่ามีการยกตัวอย่างจากข้อเท็จจริงที่ว่า สมาชิกดั้งเดิมของอาเซียนใช้เขตการค้าเสรีอาเซียนเป็นบันไดก้าวสู่การเปิดเสรีในวงกว้าง โดยเสนออัตราภาษีพิเศษสำหรับผู้ที่ไม่ใช่สมาชิกอาเซียนในลักษณะเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) ด้วยเหตุนี้การเป็นสมาชิกอาเซียนจึงเป็นการเปิดกว้างต่อการค้าขายทั่วโลกไม่เพียงเฉพาะในอาเซียน

ความสำเร็จของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จึงต้องตัดสินใจจากเป้าหมายในการส่งเสริมการเปิดการค้าพหุภาคีในหมู่สมาชิกของอาเซียน เป็นที่ชัดเจนว่าประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนยังได้กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาอาเซียนเพื่อทั้งเป็นตลาดเดียวและฐานการผลิตเดียว และควรตัดสินใจความสำเร็จอย่างสอดคล้องกัน

อาเซียนที่เป็นฐานการผลิต

ลงทุนอาเซียน (2562) ให้คำจำกัดความการบรรลุเป้าหมายการเป็นฐานการผลิตเดี่ยวว่า

"ธุรกิจสามารถใช้ประโยชน์จากห่วงโซ่มูลค่าการผลิตและบริการในภูมิภาค สร้างเครือข่ายอุตสาหกรรมทั่วอาเซียน และมีส่วนร่วมในห่วงโซ่อุปทานทั่วโลก บริษัทที่ตั้งอยู่ในอาเซียนสามารถเข้าถึงวัตถุดิบ ปัจจัยการผลิต บริการ แรงงาน และเงินทุนได้ทุกที่ในอาเซียนที่เลือกจัดตั้งกิจการ บริษัทสามารถประหยัดต้นทุนการผลิต มุ่งเน้นไปที่ความเชี่ยวชาญของตน และ/หรือเพิ่มการประหยัดต่อขนาดการผลิตได้สูงสุดโดยไม่มีค่าใช้จ่ายต้องออกจากพื้นที่ตลาดที่มีศักยภาพสูงภายในภูมิภาค"

ดังนั้น เมื่อพิจารณาเป้าหมายของการพัฒนาเป็นฐานการผลิตเดี่ยว เห็นได้ชัดว่าไม่ควรวัดความสำเร็จของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในแง่การเติบโตของการค้าภายในอาเซียน แต่จะต้องวัดจากการที่ประเทศสมาชิกอาเซียนมีส่วนร่วมในเศรษฐกิจโลกทั้งรายประเทศและโดยรวม เช่น ผ่านการรวมเข้ากับห่วงโซ่มูลค่าโลก (GVC) ตามที่อธิบายไว้ข้างต้น

การมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าโลกเป็นเป้าหมายที่น่าดึงดูดใจสำหรับประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ เนื่องจากเป็นหนทางในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประเทศที่กำลังพัฒนาสามารถใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์หรือต้นทุนเพื่อมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าทางการค้าที่มีอยู่แล้ว การมีส่วนร่วมในกระบวนการของห่วงโซ่อุปทานโลก ช่วยให้การพัฒนาอุตสาหกรรมและความทันสมัยทางเศรษฐกิจรวดเร็ว การมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าโลกเพิ่มขึ้น เชื่อมโยงกับความสามารถในการผลิตที่เพิ่มขึ้น การยกระดับความซับซ้อนของผลิตภัณฑ์ส่งออก และพอร์ตการส่งออกที่หลากหลายมากขึ้น (Kowalski et al., 2015) การจ้างงานในการผลิตสินค้าชั้นกลางที่ซื้อขายภายในห่วงโซ่มูลค่าเติบโตได้เร็วกว่าการจ้างงานโดยรวมเช่นกัน (López González, 2017) ในช่วงแรกของการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศในกลุ่ม CLM ยังสามารถช่วยให้เกิดความหลากหลายและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจ ขณะที่ลดส่วนแบ่งการเกษตรในผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศและเพิ่มส่วนแบ่งการผลิต การย้ายถิ่นจากชนบทไปสู่เมืองที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงนี้ ซึ่งเอื้ออำนวยจากการมีส่วนร่วมห่วงโซ่มูลค่าโลกเพิ่มขึ้น โดยทั่วไปแล้วสัมพันธ์กับการเพิ่มขึ้นของรายได้และสวัสดิการของครัวเรือน

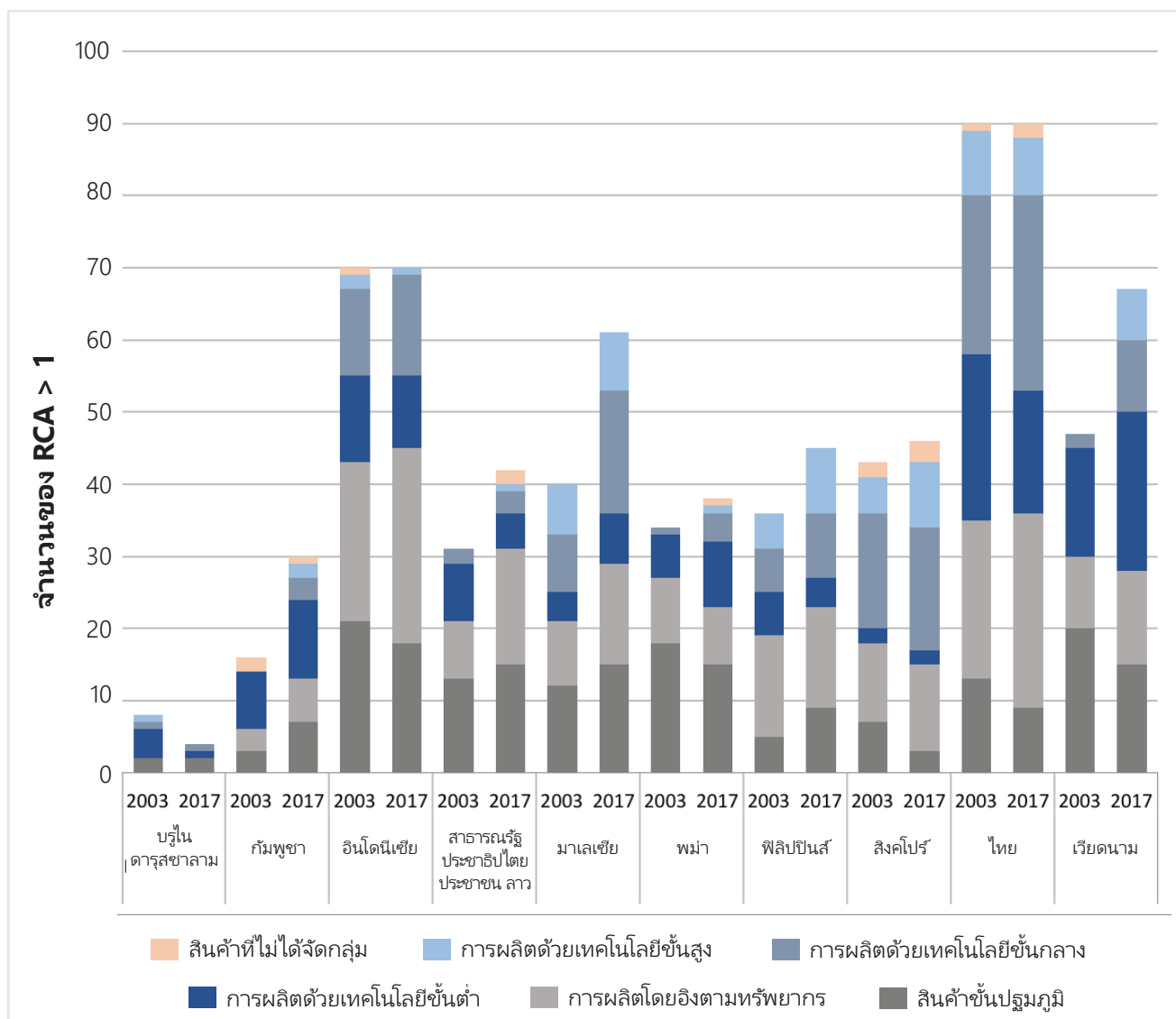
อาเซียนในห่วงโซ่มูลค่าโลก

ประเทศสมาชิกอาเซียนมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าโลกมากขึ้น ข้อได้เปรียบในการแข่งขันด้านการจัดหาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการเกษตร แร่ธาตุและเชื้อเพลิง รวมถึงแรงงานและทักษะในการผลิตสินค้า ช่วยให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเข้าร่วมเข้ากับห่วงโซ่มูลค่าโลก โดยได้เข้าร่วมในฐานะผู้นำเข้าสินค้าจากต่างประเทศเพื่อใช้ในการผลิตและส่งออกผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้าย (การมีส่วนร่วมย้อนกลับ) รวมถึงในฐานะผู้ผลิตและผู้ส่งออกสินค้าชั้นกลางที่รวมอยู่ในการผลิตของประเทศอื่น ๆ (การมีส่วนร่วมไปด้านหน้า)

ตั้งแต่ปี 2546 (ปีที่มีการแนะนำประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน) ประเทศสมาชิกอาเซียนได้เพิ่มจำนวนการส่งออกที่จัดว่า "มีความสามารถในการแข่งขัน" โดยอิงจากดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) แผนภูมิที่ 6 ด้านล่างแสดงจำนวนสินค้าส่งออกของแต่ละประเทศสมาชิกที่ถือว่ามีความสามารถในการแข่งขันในระดับโลก กำหนดว่ามีค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏสูงกว่า 1 ซึ่งแผนภูมิชี้ว่ามีความหลากหลายที่เกือบเรียกได้ว่าเป็นระดับสากลในด้านกำลังการส่งออก เนื่องจากประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศมีจำนวนผลิตภัณฑ์ที่สามารถแข่งขันได้เพิ่มขึ้น ยกเว้นบรูไนดารุซซาลาม นอกจากนี้ยังมีหลักฐานของการยกระดับอุตสาหกรรม จากจำนวนผลิตภัณฑ์ที่สามารถแข่งขันได้ที่สูงขึ้นในภาคเทคโนโลยีขั้นสูง ตัวเลขของบรูไนชี้ให้เห็นถึงกำลังการส่งออกสินค้าชั้นปฐมภูมิที่เพิ่มมากขึ้น และกำลังการผลิตที่ลดลง

สำหรับกัมพูชา มีหลักฐานว่ามีการเติบโตของความหลากหลาย รวมทั้งมีสัญญาณที่ดีของการยกระดับอุตสาหกรรม จากดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏใหม่ในการผลิตด้วยเทคโนโลยีขั้นสูง ในกรณีของอินโดนีเซีย มีหลักฐานของการลดการพึ่งพาสินค้าขั้นปฐมภูมิ แต่พึ่งพาการผลิตโดยอิงตามทรัพยากรมากขึ้น ด้านเทคโนโลยีขั้นต่ำมีการลดลงเล็กน้อย ขณะที่เทคโนโลยีชั้นกลางก็เพิ่มขึ้นเล็กน้อย ซึ่งให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญในการผลิตโดยอิงตามทรัพยากรที่เพิ่มขึ้น ควบคู่ไปกับการยกระดับอุตสาหกรรมแต่ในอัตราที่ช้า

แผนภูมิที่ 6: ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) แบ่งตามหมวดหมู่เทคโนโลยี ปี 2546 - 2560

ที่มา: การคำนวณของผู้เขียนโดยอิงจากดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของ UNCTAD สืบค้นจาก <https://unctadstat.unctad.org/EN/RcaRadar.html>

นอกจากนี้ บทบาทของประเทศสมาชิกอาเซียนในห่วงโซ่มูลค่าโลกยังเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ตารางต่อไปนี้ แสดงค่าดัชนีการมีส่วนร่วมย้อนหลังและไปข้างหน้าของประเทศสมาชิกอาเซียน 8 ประเทศตามการส่งออกทั้งหมดของประเทศ ซึ่งแสดงเป็นอัตราส่วนระหว่างมูลค่าเพิ่มที่เกิดจากกิจกรรมนอกประเทศและมูลค่าเพิ่มที่เกิดจากกิจกรรมในประเทศตามลำดับ

ตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมย้อนหลังและไปข้างหน้าของประเทศสมาชิกอาเซียน

	ดัชนีการมีส่วนร่วมย้อนหลัง				ดัชนีการมีส่วนร่วมไปข้างหน้า			
	1995	2000	2005	2009	1995	2000	2005	2009
บรูไนดารุสซาลาม	18.4	10.4	6.7	11.6	19.3	29.9	38.6	32.2
กัมพูชา	26.0	34.6	37.9	34.1	17.7	8.7	4.8	6.3
อินโดนีเซีย	14.7	19.3	17.8	14.4	18.8	23.7	31.4	29.3
มาเลเซีย	40.3	43.0	41.5	37.9	15.2	19.6	27.2	27.7
ฟิลิปปินส์	30.9	45.9	45.6	38.4	16.6	17.3	28.7	28.3
สิงคโปร์	46.7	50.7	52.3	49.9	13.8	18.6	22.4	20.7
ไทย	29.8	34.8	38.5	34.5	12.0	14.3	17.4	18.3
เวียดนาม	24.4	29.6	35.0	36.6	12.6	18.1	17.8	14.7

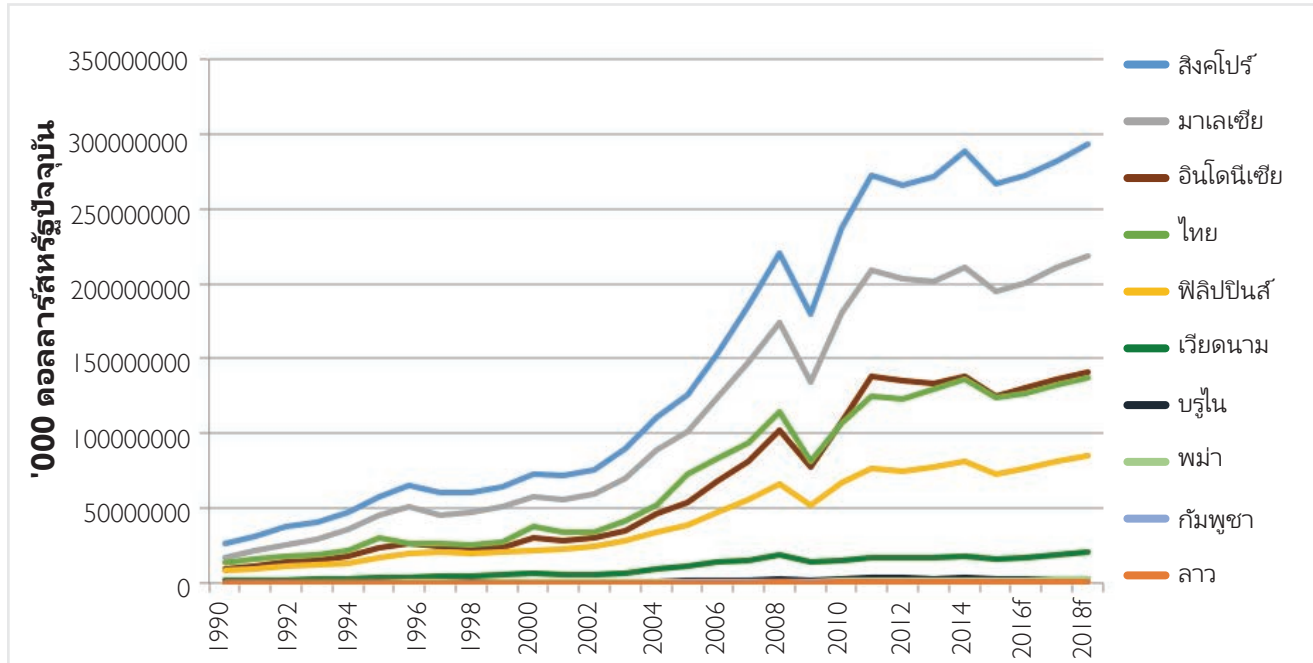
ดัชนีห่วงโซ่มูลค่าโลกของ OECD, สืบค้นจาก: stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=GVC_INDICATORS#

ตั้งแต่ปี 2538 จนถึงปี 2552 การมีส่วนร่วมย้อนหลังของทุกประเทศเพิ่มขึ้น ยกเว้นบรูไนและอินโดนีเซีย สำหรับมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย การมีส่วนร่วมไปข้างหน้าที่เพิ่มขึ้น สะท้อนถึงตำแหน่งในห่วงโซ่มูลค่าโลก ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในการผลิตสินค้าขั้นกลางให้กับประเทศอื่นที่ใช้สินค้าและส่วนประกอบนำเข้า การมีส่วนร่วมย้อนหลังในระดับต่ำและการมีส่วนร่วมไปข้างหน้าในระดับสูงในบรูไนดารุสซาลามและอินโดนีเซีย สะท้อนถึงความโดดเด่นด้านการส่งออกทรัพยากรและสินค้าการเกษตรที่เพิ่มขึ้นของทั้งสองประเทศ ในทำนองเดียวกัน ดัชนีการมีส่วนร่วมไปข้างหน้าในระดับสูงและการมีส่วนร่วมย้อนหลังในระดับต่ำของกัมพูชาและเวียดนาม แสดงให้เห็นว่าทั้งสองประเทศต้องพึ่งพาชิ้นส่วนนำเข้าเพื่อการส่งออกของประเทศ

การสำรวจฐานข้อมูลห่วงโซ่มูลค่าโลกของ UNCTAD-Eora ซึ่งใช้ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตเพื่อประมาณอัตราส่วนวัตถุดิบนำเข้าในสินค้าส่งออกและการค้ามูลค่าเพิ่ม ช่วยให้เราเห็นภาพความเปลี่ยนแปลงของการมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าโลกของประเทศสมาชิกอาเซียน ฐานข้อมูลห่วงโซ่มูลค่าโลกของ UNCTAD-Eora ประกอบด้วย การแสดงการค้ามูลค่าเพิ่มตั้งแต่ปี 2559 จนถึงปัจจุบัน โดยอิงจากรายงานแนวโน้มเศรษฐกิจโลกของ IMF รวมถึงระบุมูลค่า "มูลค่าเพิ่มทางอ้อมในการส่งออก" เพื่อถ่ายทอดคำอธิบายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าโลกที่สมบูรณ์มากขึ้น ข้อมูลดังกล่าวจำแนกส่วนแบ่งมูลค่าเพิ่มของการส่งออกเป็นมูลค่าเพิ่มที่เกิดจากกิจกรรมนอกประเทศ (FVA) ซึ่งบ่งบอกถึงสัดส่วนการส่งออกของประเทศที่ประกอบด้วยปัจจัยการผลิตที่ผลิตภายในประเทศ เช่น การมีส่วนร่วมย้อนหลังหรือความเชื่อมโยงต้นน้ำ นอกจากนี้ยังคำนวณ "มูลค่าเพิ่มทางอ้อมในการส่งออก" (DVX) ซึ่งเป็นส่วนแบ่งของมูลค่าเพิ่มในการส่งออกของประเทศที่รวมเข้าเป็นปัจจัยการผลิตขั้นกลางในการส่งออกของประเทศอื่น ๆ จึงแสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมในการเพิ่มมูลค่าของประเทศนั้น ๆ ภายในกิจกรรมปลายน้ำ

จากการสรุปค่าการมีส่วนร่วมย้อนหลัง (FVA) และมูลค่าเพิ่มทางอ้อมที่เกิดจากกิจกรรมในประเทศ (DVX) เช่น ค่าของมูลค่าเพิ่มที่เกิดจากกิจกรรมในประเทศภายใต้การส่งออกของประเทศอื่น ๆ เราจะเห็นถึงแนวโน้มการเติบโตสำหรับการมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าโลกทั้งหมดของประเทศสมาชิกอาเซียนตั้งแต่ปี 2533 ในแผนภูมิที่ 7

แผนภูมิที่ 7: การมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าโลก (FVA+DVX) ปี 2533 - 2561f

ที่มา: ฐานข้อมูลห่วงโซ่มูลค่าโลกของ UNCTAD-Eora <https://worldmrio.com/unctadgvc/>

การปรากฏตัวของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2546 เกิดขึ้นพร้อมกับอัตราเร่งที่สังเกตเห็นได้ของการมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าโลกโดยรวมของประเทศสมาชิกอาเซียน แม้จะมีความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างประเทศสมาชิกต่าง ๆ โดยประเทศในกลุ่ม BCLMV ยังคงรั้งท้ายด้านความเข้มข้นในการมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าโลก แต่เวียดนามเป็นข้อยกเว้นของประเทศในกลุ่ม BCLMV เนื่องด้วยการผลักดันมูลค่าเพิ่มที่เกิดจากกิจกรรมนอกประเทศที่มากขึ้นภายใต้การส่งออกของประเทศ ความหลากหลายในการส่งออกของเวียดนามยังมีความสำคัญต่อตำแหน่งในห่วงโซ่มูลค่าโลก เนื่องจากการเปลี่ยนความเชี่ยวชาญจากการส่งออกวัตถุดิบมาเป็นส่งออกสินค้าจากการผลิตเครื่องจักรและอุปกรณ์การขนส่ง รวมถึงเคมีภัณฑ์

รูปแบบความเชี่ยวชาญที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็วนี้ เกิดขึ้นในบริบทของกระบวนการที่พัฒนาไปของการรวมตัวทางเศรษฐกิจที่แน่นแฟ้นขึ้นภายในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และเพิ่มความเชื่อมโยงผ่านการที่เวียดนามลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐานทางสถาบันและสังคม ความพยายามอย่างต่อเนื่องของอาเซียนเพื่อเปิดเสรีพหุภาคีไปนอกเหนือภูมิภาค ได้เพิ่มผลประโยชน์ซึ่งเหล่าประเทศสมาชิกได้รับจากห่วงโซ่มูลค่าโลกผ่านการเข้าถึงปัจจัยการผลิตเพื่อการแข่งขัน อีกนัยหนึ่งคือ สามารถโต้แย้งว่าความสำเร็จของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประจักษ์ชัดในการเติบโตของการมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าโลก อย่างน้อย ๆ ในกลุ่มประเทศ "อาเซียน 6" อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างที่เพิ่มขึ้นของประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าโลก เน้นย้ำถึงวิธีที่ประเทศสมาชิกอาเซียนบางประเทศไม่ได้รวมเข้ากับห่วงโซ่มูลค่าโลกได้เร็วหรือมากพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในกลุ่ม BCLM

อาเซียนที่เป็นตลาดเดียว

นอกเหนือจากเป้าหมายในการพัฒนาอาเซียนให้เป็นฐานการผลิตเดี่ยวแล้ว ยังมีเป้าหมายในการพัฒนาอาเซียนให้เป็นตลาดเดียวอีกด้วย บางที เป้าหมายที่มากกว่าเพียงการผลิตเดี่ยวเพื่อเป็นฐานการผลิตเดี่ยว อาจวัดได้อย่างสมเหตุสมผลในแง่ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจข้ามพรมแดนภายในอาเซียนเนื่องจากการเป็นตลาดเดียวควรมีลักษณะมาจากการที่ธุรกิจของประเทศสมาชิกอาเซียนแห่งหนึ่ง ส่งออกสินค้าและบริการไปยังตลาดของอีกประเทศได้อย่างราบรื่น ตามความจริงแล้ว เหล่าผู้นำของอาเซียนได้ตั้งเป้าหมายอันทะเยอทะยานเพื่อเพิ่มส่วนแบ่งการค้าภายในอาเซียนเป็นสองเท่าภายในปี 2568 ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สะท้อนถึงความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาเป็นตลาดเดียวอย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตาม ตามที่เราได้ระบุไว้ข้างต้น การเติบโตของการค้าภายในอาเซียนนั้นเท่าเดิมหรือช้าลงเนื่องด้วยการเติบโตของการค้าระหว่างอาเซียนและส่วนที่เหลือของโลก

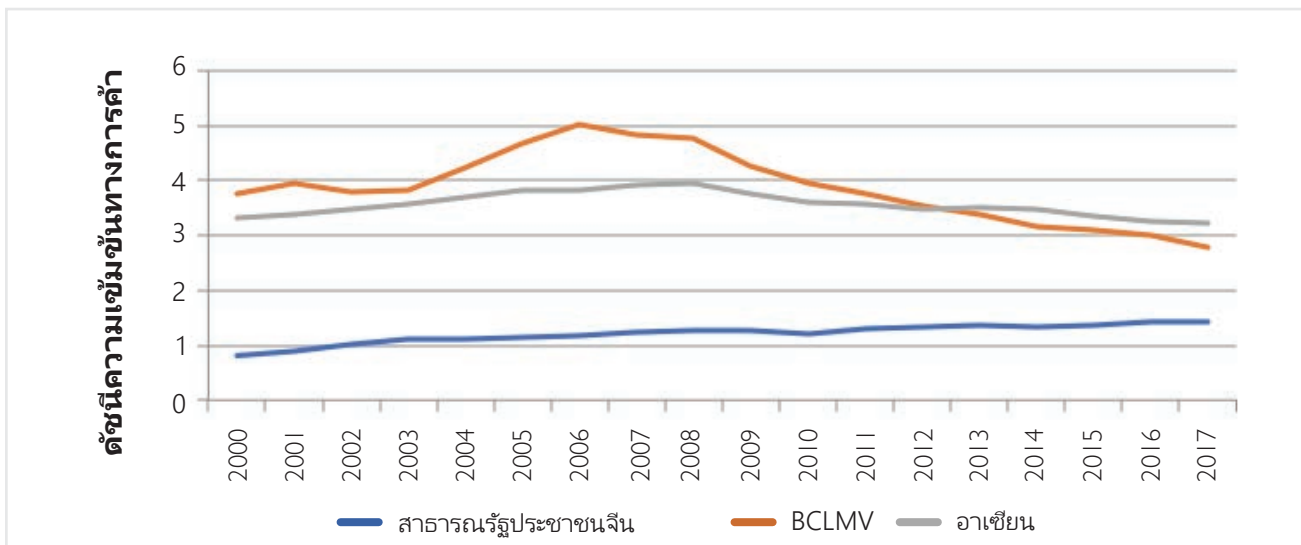
งานวิจัยจำนวนหนึ่งรวมถึงที่จัดทำโดยสถาบันวิจัยทางเศรษฐกิจเพื่ออาเซียนและเอเชียตะวันออก (ERIA) และงานวิจัยเมื่อไม่นานมานี้ที่จัดทำโดยเอเชียเทรดเซ็นเตอร์ในสิงคโปร์ แสดงให้เห็นว่าขณะที่ภาษีลดลงอย่างมาก อุปสรรคทางการค้าที่มีใช่อื่น (NTB) ทุกประเภทกลับเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในกลุ่มประเทศอาเซียน ผลกระทบของอุปสรรคทางการค้าที่มีใช่อื่นนั้นประเมินได้ยากเนื่องจากมีลักษณะที่คลุมเครือ แต่อาจเป็นผลกระทบที่จำกัดการไหลเวียนทางการค้าได้เป็นอย่างมาก อีกทั้งยังไม่ชัดเจนว่าอุปสรรคทางการค้าที่มีใช่อื่น มีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อการค้าในภูมิภาคมากกว่าการค้าโดยรวมของประเทศสมาชิกอาเซียนหรือไม่ จึงเป็นไปได้ยากที่จะประเมินผลกระทบจากการมีอุปสรรคดังกล่าวเพิ่มขึ้นในส่วนแบ่งทางการค้าภายในภูมิภาค ยกเว้นการกล่าวว่าอุปสรรคนั้นจำกัดการค้าในภาครวม

ในการประเมินความคืบหน้ากับการบรรลุผลลัพธ์การสร้างตลาดเดียวกันในอาเซียนนี้ ต้องพิจารณาลักษณะโครงสร้างที่แฝงอยู่อย่างจริงจัง เช่น ลักษณะทางการแข่งขันเทียบกับลักษณะทางการเกื้อหนุนของเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะตัดสินขอบเขตที่ประเทศต่าง ๆ จะมีหลักเกณฑ์สำหรับการค้าหลังจากกำจัดอุปสรรคทั้งหมดแล้ว

ความแตกต่างในการค้าภายในอาเซียน

การวิเคราะห์ระดับการค้าภายในอาเซียนเพิ่มเติม เผยให้เห็นความแตกต่างระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนที่ตระหนักว่าการเป็นตลาดเดียวจำแนกโดยการเติบโตของการค้าภายในภูมิภาค แม้ประเทศในกลุ่มอาเซียน 4 (อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย) จะรักษาระดับความเข้มข้นทางการค้ากับภูมิภาคอาเซียนมาตลอด แต่ตั้งแต่ปี 2551 เป็นต้นมา ความเข้มข้นทางการค้ากลับลดลงเป็นอย่างมากระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน 4 และในกลุ่ม BCLMV การเปลี่ยนจากการค้ากับคู่ค้าอื่น ๆ ในอาเซียนนี้อาจแทนที่โดยการมีจีนเข้ามาเป็นคู่ค้า ดังเห็นได้จากความเข้มข้นทางการค้ากับจีนที่ค่อย ๆ เพิ่มขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันตามทีเห็นในแผนภูมิที่ 8 วิธีซึ่งสถานการณ์นี้จะพัฒนาไปในอนาคต มีแนวโน้มว่าจะได้รับผลกระทบจากผลที่ตามมาของสงครามการค้าระหว่างจีนกับสหรัฐฯ แม้เหตุการณ์นี้จะลดขอบเขตของความสัมพันธ์ทางการค้ากับจีน แต่ยังไม่แน่นอนว่าจะแทนที่โดยความสัมพันธ์ที่เพิ่มขึ้นกับคู่ค้าภายใน (อาเซียน) มากกว่าจะเป็นคู่ค้าภายนอกหรือไม่ อย่างไรก็ตาม จนถึงตอนนี้ได้มีสัญญาณว่าผู้ได้รับผลประโยชน์หลักของการเปลี่ยนแปลงทิศทางการค้าคือเวียดนาม ตามมาด้วยมาเลเซีย และอาจรวมถึงไทย ดังนั้น ห้ายที่สุดแล้วสงครามการค้าอาจรวมความสัมพันธ์ทางการค้าภายในอาเซียนให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ขณะที่ห่วงโซ่อุปทานปรับตามการผันแปรด้านการลงทุน นอกจากนี้ยังอาจมีโอกาสำหรับประเทศอื่น ๆ ที่เพิ่งเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียน ในการมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างเสริมและขยายห่วงโซ่อุปทานของภูมิภาคให้ก้าวไปข้างหน้า

แผนภูมิที่ 8: ความเข้มข้นทางการค้าของประเทศในกลุ่มอาเซียน 4 และประเทศคู่ค้า

ที่มา: การคำนวณของธนาคารพัฒนาเอเชียโดยอิงจาก IMF Direction of Trade Statistics สืบค้นจาก <https://aric.adb.org/integrationindicators>

การขาดความเกื้อกูลทางการค้าภายในอาเซียน

ความล้มเหลวที่สัมพันธ์กับการเพิ่มส่วนแบ่งการค้าภายในอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน 4 และกลุ่ม BCLMV บ่งบอกถึงการขาดความเกื้อกูลทางการค้าที่ซ่อนอยู่ ความเกื้อกูลทางการค้าเป็นตัวชี้วัดโอกาสการค้าทวิภาคีระหว่างประเทศต่าง ๆ การมีความเกื้อกูลสูงหมายถึงการมีโอกาสในการเติบโตหากคู่ค้าเพิ่มระดับความสัมพันธ์ทางการค้า ตารางด้านล่างแสดงดัชนีความเกื้อกูลทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนในปี 2556 ซึ่งวัดขอบเขตความเกื้อกูลในการส่งออกของประเทศที่รายงานกับการนำเข้าของประเทศคู่ค้า

ตารางที่ 2 ดัชนีความเกื้อกูลทางการค้าแบ่งตามคู่ค้าในอาเซียนปี 2556

ผู้รายงาน	คู่ค้า									
	บรูไน	กัมพูชา	อินโดนีเซีย	ลาว	มาเลเซีย	เมียนมาร์	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์	ไทย	เวียดนาม
บรูไน		0.02	0.09	0.02	0.06	0.04	0.12	0.13	0.20	0.02
กัมพูชา	0.13		0.10	0.09	0.11	0.09	0.10	0.08	0.08	0.10
อินโดนีเซีย	0.28	0.28		0.24	0.36	0.32	0.36	0.31	0.37	0.31
ลาว	0.08	0.11	0.09		0.14	0.06	0.10	0.06	0.10	0.09
มาเลเซีย	0.40	0.33	0.48	0.41		0.38	0.59	0.64	0.49	0.50
เมียนมาร์	0.09	0.05	0.08	0.04	0.11		0.07	0.07	0.11	0.09
ฟิลิปปินส์	0.31	0.24	0.34	0.32	0.53	0.26		0.48	0.41	0.36
สิงคโปร์	0.39	0.41	0.53	0.48	0.63	0.43	0.56		0.43	0.48
ไทย	0.47	0.42	0.51	0.49	0.53	0.40	0.47	0.44		0.51
เวียดนาม	0.33	0.29	0.38	0.26	0.36	0.28	0.37	0.43	0.38	

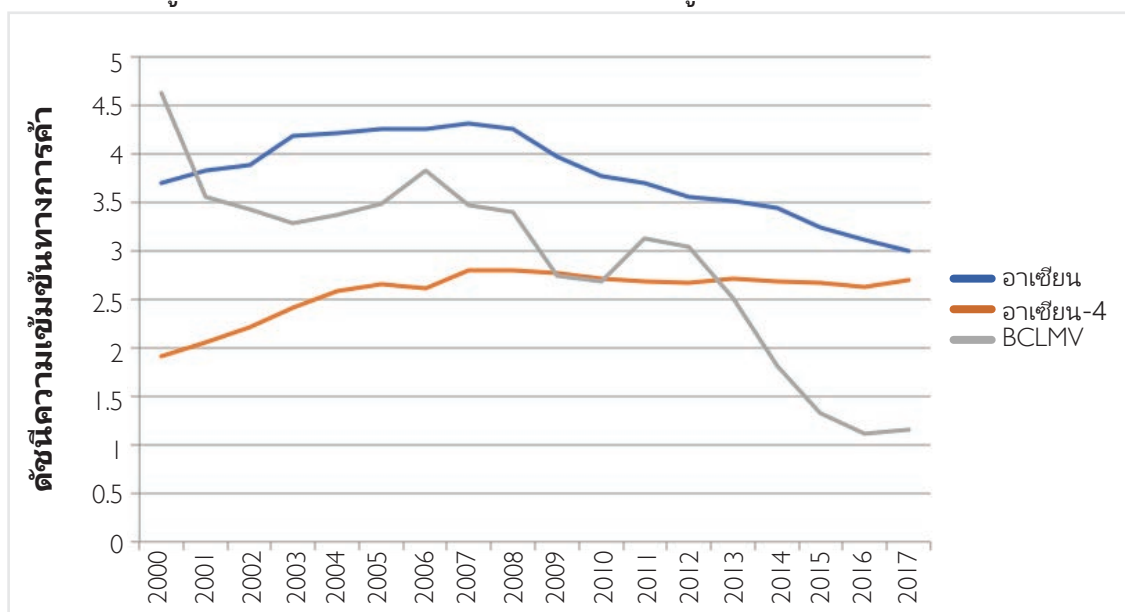
ที่มา: ธนาคารพัฒนาเอเชีย (2018) โดยใช้ข้อมูลจาก UNCTAD

ความเกือกลทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน เพิ่มแนวโน้มความแตกต่างที่มากขึ้นระหว่างประเทศในกลุ่ม BCLM กับอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม (ประเทศในกลุ่มอาเซียน 6) ขณะที่ "ประเทศในกลุ่มอาเซียน 6" รักษาระดับความเกือกลทางการค้าที่แข็งแกร่งปานกลางเอาไว้ได้ ประเทศในกลุ่ม BCLM กลับล่าหลังเนื่องจากขาดความหลากหลายด้านการส่งออก

การมีความเกือกลทางการค้าสูงส่งผลให้ความเข้มข้นทางการค้าภายในภูมิภาคระหว่างทั้งสองกลุ่มประเทศมีมากขึ้น ประเทศในกลุ่มอาเซียน 4 ที่มีดัชนีความเกือกลทางการค้าแข็งแกร่งปานกลาง ยังคงรักษาระดับความเข้มข้นทางการค้าระหว่างกันและกันไว้ได้อย่างต่อเนื่อง แม้ในระหว่างที่มีความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจากภายนอกอย่างวิกฤตเศรษฐกิจโลกเมื่อปี 2551 (แผนภูมิที่ 9) ในทางตรงกันข้าม ประเทศในกลุ่ม BCLMV ซึ่งล้วนมีความเกือกลทางการค้าต่ำยกเว้นเวียดนาม แสดงให้เห็นแนวโน้มที่ลดลงอย่างมากในความเข้มข้นทางการค้าภายในภูมิภาค ซึ่งมีสาเหตุมาจากการทดแทนการนำเข้าและส่งออกด้วยคู่ค้ารายอื่น ประเทศเหล่านี้ซึ่งหันไปพึ่งพาการค้าภายนอกภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง มีความเสี่ยงมากเป็นพิเศษต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงจากภายนอกซึ่งรบกวนการไหลเวียนทางการค้าของโลก บรูไนดารุสซาลาม กัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเมียนมาร์ ยังคงเผชิญความยากลำบากในการสร้างความเกือกลทางการค้ากับเศรษฐกิจอาเซียนอื่น ๆ เนื่องด้วยขีดความสามารถทางเทคโนโลยีและการผลิตภายในประเทศรวมถึงความเชี่ยวชาญต่อเนื่องในการส่งออกวัตถุดิบและการผลิตทักษะต่ำ

แผนภูมิที่ 9 ด้านล่าง เน้นให้เห็นช่องว่างระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน 4 และในกลุ่ม BCLMV ในการผลักดันการเติบโตที่ค่อนข้างต่ำในการค้าภายในอาเซียน

แผนภูมิที่ 9: ความเข้มข้นทางการค้าภายในภูมิภาค ปี 2543 - 2560

ที่มา: การคำนวณของธนาคารพัฒนาเอเชียโดยอิงจาก IMF Direction of Trade Statistics
 สืบค้นจาก <https://aric.adb.org/integrationindicators>

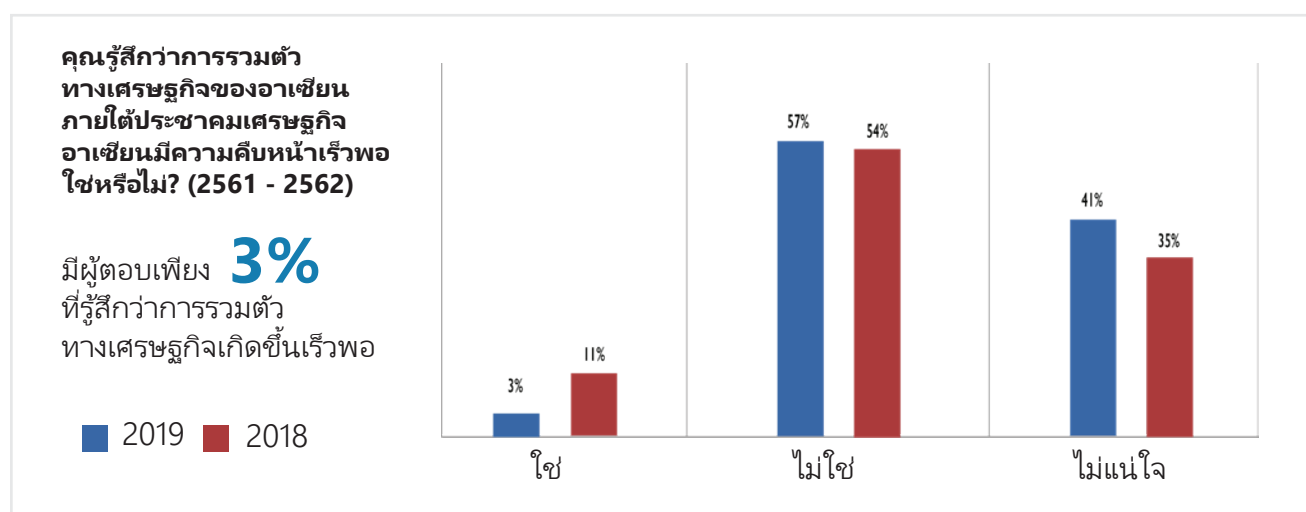

ความแตกต่างของความเกี่ยวเนื่องทางการค้าภายในอาเซียนนั้นชัดเจนมาก เมื่อเทียบกับการรวมตัวทางการค้าขนาดใหญ่ของโลกอย่างสหภาพยุโรป (EU) มักมีการอ้างอิงถึงสหภาพยุโรปเมื่อเปรียบเทียบกับความคืบหน้าของอาเซียนที่มุ่งสู่การเป็นตลาดเดียว แม้สหภาพยุโรปจะมีส่วนแบ่งทางการค้าภายในภูมิภาคที่สูงกว่าโดยอยู่ที่มากกว่า 60% แต่ตัวเลขนี้อาจทำให้เข้าใจผิดเมื่อนึกถึงขนาดโดยรวมของตลาดของสหภาพยุโรป ดัชนีความเข้มข้นทางการค้า (TII) จึงเข้ามามีบทบาทควบคุมในกรณีเช่นนี้ และผลที่ได้คือในความเป็นจริงแล้วสหภาพยุโรปมีดัชนีความเข้มข้นทางการค้าที่ต่ำกว่าอาเซียน อย่างไรก็ตาม ความเกี่ยวเนื่องทางการค้าภายในสหภาพยุโรป ช่วยสร้างความกระฉับกระเฉงเกี่ยวกับความสำเร็จในการรวมตลาดของสหภาพยุโรป ตั้งแต่ปี 2533 จนถึงปี 2537 ประเทศในยุโรปกลางและยุโรปตะวันออก 4 ประเทศ (บัลแกเรีย ฮังการี โปแลนด์ สาธารณรัฐเช็ก และสโลวาเกีย) ซึ่งเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหภาพยุโรปในภายหลัง มีความเกี่ยวเนื่องด้านการส่งออกโดยเฉลี่ยที่ 0.50 ในการนำเข้าของสหภาพยุโรป ภายในช่วงเวลาเดียวกัน ประเทศเหล่านี้มีความเกี่ยวเนื่องด้านการนำเข้าที่ 0.71 ในการส่งออกของสหภาพยุโรป (Piazolo, 1997) ซึ่งสูงกว่าความเกี่ยวเนื่องทางการค้าระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน 4 กับกลุ่ม BLCMV อย่างมาก และอาจสูงกว่าความเกี่ยวเนื่องภายในกลุ่มอาเซียน 4 เสียด้วยซ้ำ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าตรรกะทางเศรษฐกิจอันเป็นรากฐานในยุโรปเหมาะกับการรวมตัวมากกว่า

ด้วยเหตุนี้ เราจึงอาจกล่าวได้ว่าประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กำลังบรรลุเป้าหมายการเป็นฐานการผลิตเดียวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าเป้าหมายการเป็นตลาดเดียว แต่ส่วนใหญ่เป็นขอบเขตที่ขับเคลื่อนโดยลักษณะโครงสร้างทางประวัติศาสตร์ที่เป็นพื้นฐาน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องภายในและระหว่างประเทศสมาชิก

การดำเนินการและผลกระทบของแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

เมื่อนึกถึงการประเมินว่าการบรรลุวัตถุประสงค์ของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนประสบความสำเร็จหรือไม่นี้ แผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีบทบาทใดในการบรรลุความสำเร็จนี้? เราคาดคะเนว่าในช่วงเวลา 2 ปีนับตั้งแต่มีการตกลงแผนปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์ในภาพรวมครึ่งหนึ่งของมาตรการยุทธศาสตร์ทั้ง 647 มาตรการได้ดำเนินการแล้วทั้งหมดหรือบางส่วน แต่ในจำนวนนี้ เราคาดคะเนว่ามีเพียง 17.7% ที่ดำเนินการแล้วทั้งหมด สำหรับภาคเอกชนมักมีมาตรการที่ดำเนินการแล้วทั้งหมดอยู่ในการประเมินความเป็นประโยชน์และความคืบหน้า ซึ่งอาจเป็นเช่นนั้นเนื่องจากแม้มาตรการที่ดำเนินการบางส่วนจะแสดงถึงความคืบหน้าในการดำเนินการ แต่อาจยังใช้ไม่ได้จนกว่าจะดำเนินการแล้วทั้งหมด ผู้ใช้จึงอาจไม่เห็นความแตกต่างระหว่างการไม่มีความคืบหน้ากับการคืบหน้าเพียงบางส่วน จึงอาจไม่น่าแปลกใจที่การรับรู้ของกลุ่มธุรกิจเกี่ยวกับความคืบหน้าของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นไปในแง่ลบอย่างเห็นได้ชัด จากการสำรวจที่ดำเนินการโดยคณะผู้แทนสภาธุรกิจสหภาพยุโรป-อาเซียน

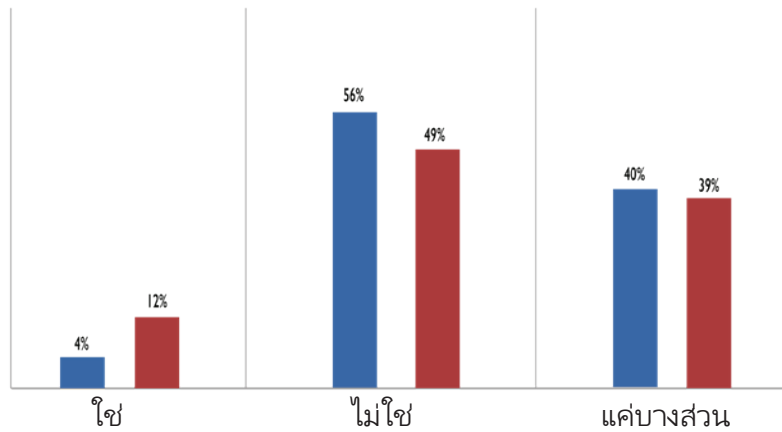

อาเซียนบรรลุเป้าหมายในการสร้าง "การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว" แล้วหรือไม่? (2561 - 2562)

ส่วนใหญ่คิด

ว่าอาเซียนยังไม่ประสบความสำเร็จในการเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว

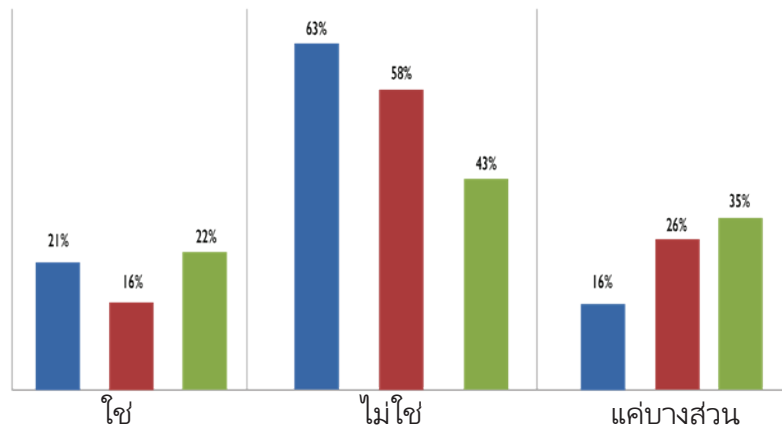
■ 2019 ■ 2018

มีกลยุทธ์ระดับภูมิภาคอาเซียนในธุรกิจโดยอิงจากแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2025 ใช่หรือไม่? (2560 - 2562)

มีผู้ตอบเพียง **21%** ที่มีกลยุทธ์เฉพาะซึ่งอิงจากแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

■ 2019 ■ 2018 ■ 2017

ที่มา: คณะผู้แทนสภาธุรกิจสหภาพยุโรป-อาเซียน (2019)

การสำรวจในปี 2562 สะท้อนคำตอบ 301 คำตอบจากบริษัทข้ามชาติ มีผู้ตอบเพียง 3% ที่เชื่อว่าอัตราการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียนรวดเร็วเพียงพอ โดยกล่าวถึงความคืบหน้าอย่างช้า ๆ ในการทำให้พิธีการศุลกากรยุ่งยากน้อยลงสำหรับการค้าภายในอาเซียนในด้านสินค้าการขจัดอุปสรรคทางการค้าที่มีใช่ภาษีและความสอดคล้องของมาตรฐานและข้อบังคับ มีผู้ตอบเพียง 4% ที่รู้สึกว่าการเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวประสบความสำเร็จในการทำตามหลักของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อสร้าง "การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว" สุดท้ายนี้ การสำรวจพบว่าความสำคัญของแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนยังคงจำกัดอยู่ที่กลุ่มธุรกิจ เนื่องจากมีบริษัทเพียง 1 ใน 5 ที่มีกลยุทธ์ซึ่งอิงจากแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนโดยเฉพาะ

ผลที่ชัดเจนจากการสำรวจนี้ อาจบ่งชี้ว่าด้านที่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนกำลังมีความคืบหน้าอย่างช้า ๆ อยู่ในด้านที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อธุรกิจต่าง ๆ แท้จริงแล้ว ในแง่ของการดำเนินการโดยเกี่ยวข้องกับศุลกากร การอำนวยความสะดวกทางการค้า มาตรฐาน กฎระเบียบทางเทคนิค และกระบวนการประเมินความสอดคล้อง (STRACAP) มีมาตรการยุทธศาสตร์เพียงหนึ่งมาตรการที่ดำเนินการแล้วทั้งหมด ("การใช้ ATR อย่างเหมาะสมในการอำนวยความสะดวกทางการค้าภายในอาเซียนรวมถึงการเชื่อมโยงหลายมิติไปยัง ASW Web Portal") ด้านที่สำคัญอื่น ๆ จำนวนหนึ่งที่ MNC มักอ้างถึงกำลังคืบหน้าไปช้ายิ่งกว่า เช่น สำหรับมาตรการที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา เราคาดคะเนว่ามีเพียง 22.2% ของมาตรการที่มีการนำไปใช้บางส่วน โดยไม่มีมาตรการใดที่ดำเนินการแล้วทั้งหมด

อีกคำอธิบายหนึ่งที่น่าจะเป็นไปได้สำหรับเหตุผลที่กลุ่มธุรกิจประเมินประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนไว้ในระดับต่ำ คือ ระดับความทะเยอทะยานในการดำเนินการไม่เป็นไปตามที่ควรจะเป็น เพื่อให้บรรลุความคืบหน้าที่มีความหมาย ในการรวมตัวทางเศรษฐกิจมาตรการจำนวนหนึ่งที่รวมอยู่ในแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนกำหนดไว้ในรูปแบบ ที่นำไปตีความได้อย่างหลากหลายหรือไม่ระบุการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในนโยบาย ตารางที่ 3 ด้านล่างประเมินว่า มีการใช้คำต่าง ๆ ในเอกสารแผนปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์ในภาพรวมบ่อยเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำกริยาใดที่ เกี่ยวข้องกับมาตรการยุทธศาสตร์

**ตารางที่ 3 จำนวนการใช้คำกริยาต่าง ๆ
ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**

การดำเนินการ	จำนวนที่ใช้ใน CSAP
พัฒนา (Develop)	294
ดำเนินการ (Implement)	145
จัดตั้ง (Establish)	107
สนับสนุน (Support)	106
ยกระดับ (Enhance)	98
ส่งเสริม (Promote)	83
เสริมสร้าง (Strengthen)	69
ประเมิน (Assess)	51
ทบทวน (Review)	42
ปรับใช้ (Adopt)	39

ที่มา: การคำนวณของผู้เขียน

อาจกล่าวได้ว่า "ดำเนินการ" "จัดตั้ง" และ "ปรับใช้" สื่อถึงการดำเนินการที่เจาะจง ในขณะที่คำกริยาที่ใช้กันทั่วไป ส่วนใหญ่จะสัมพันธ์กับการดำเนินการที่มีผลกระทบน้อยกว่า ซึ่งสามารถตีความได้อย่างหลากหลาย เป็นผลให้ ประสิทธิภาพที่ค่อนข้างแข็งแกร่งในการดำเนินการตามมาตรการยุทธศาสตร์ที่เป็นจุดอ่อน อาจไม่ส่งผลกระทบต่อ นโยบายในการใช้งานจริงเนื่องจากจุดอ่อนสัมพันธ์กันของมาตรการยุทธศาสตร์เองนี่คือหนึ่งในคำอธิบายที่เป็นไปได้ ของการผลการประเมินที่ค่อนข้างแยจากกลุ่มธุรกิจ ในด้านผลกระทบจากการดำเนินการประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียน

ในการประเมินสาเหตุเบื้องต้นสำหรับปัญหาการรับรู้ถึงประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เราได้สร้างวิธีให้คะแนนเพื่อวิเคราะห์เพิ่มเติมถึงความสำคัญเชิงสัมพันธ์และความสำคัญเชิงสถาบันของมาตรการต่าง ๆ ในแผนปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์ในภาพรวมในการดำเนินการแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2025 เกณฑ์การให้คะแนนอธิบายโดยละเอียดไว้ด้านล่าง

นียมคะแนนที่อธิบายโดยละเอียด	
คะแนน	นียม
0	เกินกำหนด
1	ไม่มีหลักฐาน
2	การดำเนินการที่พิจารณาว่า "ดำเนินการแล้วบางส่วน" ซึ่งบ่งบอกว่ามีเพียงการจัดการประชุมเพื่อหารือเกี่ยวกับมาตรการยุทธศาสตร์ดังกล่าว
3	การดำเนินการที่พิจารณาว่า "ดำเนินการแล้วบางส่วน" ประกอบกับมีกรอบงานหรือแนวทางดำเนินการเฉพาะ แต่ขาดหน่วยงานติดตามมาตรการ
4	การดำเนินการที่พิจารณาว่า "ดำเนินการแล้วบางส่วน" ประกอบกับมีกรอบงานหรือแนวทางในการดำเนินการมาตรการดังกล่าวและหน่วยงานติดตาม
5	ดำเนินการแล้วทั้งหมด

จุดประสงค์หลักของการให้คะแนนนี้ คือเพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างเพิ่มเติมของมาตรการที่ดำเนินการแล้วบางส่วนด้วยวิธีนี้ เราพบว่า 51.3% ของมาตรการที่ดำเนินการแล้วบางส่วนทั้งหมด มีคะแนน 3 คะแนนซึ่งบ่งชี้ว่ามาตรการที่ดำเนินการแล้วบางส่วน ส่วนใหญ่จะมีกรอบการทำงานและแนวทาง แต่ไม่มีหน่วยงานที่ติดตามการดำเนินการของกรอบการทำงานและแนวทางดังกล่าว หนึ่งในสี่ (25%) ของมาตรการที่ดำเนินการแล้วบางส่วนที่ได้คะแนน 2 คะแนน หมายถึงการมีเพียงการประชุมเพื่อหารือเกี่ยวกับมาตรการยุทธศาสตร์

น้อยกว่าหนึ่งในสี่ (23.7%) ของมาตรการที่ดำเนินการแล้วบางส่วนได้คะแนน 4 คะแนน โดยมีทั้งกรอบการทำงานหรือแนวทาง และหน่วยงานที่ติดตาม การวิเคราะห์นี้อาจช่วยอธิบายได้ถึงสาเหตุที่แม้จะมีหลักฐานว่ามีการดำเนินการมาตรการ แต่การรับรู้ถึงผลกระทบของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้นเป็นไปในทางบวกน้อยลง เนื่องจากมาตรการที่ดำเนินการไม่จำเป็นจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายอย่างเป็นทางการ

สิ่งสำคัญสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนและสำนักเลขาธิการอาเซียนในการก้าวไปข้างหน้า คือการมุ่งเน้นไปที่การส่งมอบความคืบหน้าของแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2025 ในด้านที่มีผลกระทบมากที่สุด ซึ่งไม่เพียงมีความสำคัญ แต่ยังช่วยส่งเสริมการสนับสนุนประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในหมู่ผู้มีส่วนได้เสียในวงกว้างมากขึ้น รวมถึงกลุ่มธุรกิจซึ่งจะเพิ่มการสนับสนุนเพื่อให้มีความคืบหน้าต่อไป

สรุป

การค้าและการลงทุนภายในอาเซียนเติบโตอย่างต่อเนื่องในอัตราคงที่ แต่ความเข้มข้นของการค้าและการลงทุนในภูมิภาคโดยทั่วไปยังคงมีเสถียรภาพจากส่วนแบ่งทางการค้าและการลงทุนทั้งหมด การค้าสินค้าภายในอาเซียนยังคงอยู่ระหว่าง 22 - 24% ตลอดหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการค้านอกภูมิภาค ทั้งการค้าบริการและการท่องเที่ยวภายในอาเซียนยังคงซบเซาท่ามกลางกระแสการค้าที่เพิ่มขึ้นทั่วโลก

สองปีหลังจากการตกลงแผนปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์ในภาพรวมเพื่อการดำเนินการตามแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มากกว่าครึ่งหนึ่งของมาตรการยุทธศาสตร์ 647 มาตรการมีการดำเนินการแล้วทั้งหมดหรือบางส่วน อย่างไรก็ตาม ในจำนวนเหล่านี้เราตัดสินใจว่าเพียงมี 17.7% ที่ดำเนินการแล้วทั้งหมด

ตั้งแต่ปี 2546 ประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่รวมเข้ากับห่วงโซ่มูลค่าโลก (GVC) มากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งบ่งชี้ว่าประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนประสบความสำเร็จในการพัฒนาอาเซียนให้เป็นฐานการผลิตเดียว

เนื่องจากการค้าและการลงทุนภายในอาเซียนเติบโตค่อนข้างช้า อาเซียนจึงไม่น่าจะบรรลุเป้าหมายการเพิ่มส่วนแบ่งทางการค้าภายในภูมิภาคเป็นสองเท่าภายในปี 2568 ซึ่งโดยมากแล้วมีแรงผลักดันจากปัจจัยเชิงโครงสร้างและการเปลี่ยนแปลงที่ซ่อนอยู่ของเศรษฐกิจอาเซียน รวมถึงการขาดความเกื้อกูลทางการค้าและเส้นทางการพัฒนาที่ต่างกัน

การรับรู้ถึงประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนยังคงค่อนข้างอยู่ในเชิงลบ แม้จะมีหลักฐานที่แสดงถึงความสำเร็จอยู่บ้าง นี่อาจสะท้อนถึงความล้มเหลวในการบรรลุความคืบหน้าในด้านที่สำคัญที่สุด นั่นคือจุดอ่อนสัมพันธ์ของมาตรการหรือขาดความทะเยอทะยานในระดับภาพรวมของการรวมตัว

กิตติกรรมประกาศ

เราขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ข้อมูลในการจัดทำรายงานนี้ รวมถึงทุกท่านที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มย่อย ตามที่แสดงไว้ในตารางด้านล่าง นอกจากนี้ เราขอขอบคุณสำนักงานติดตามความคืบหน้าการรวมตัวของอาเซียนสำหรับคำวิจารณ์และข้อเสนอแนะที่สร้างสรรค์

ชื่อ	องค์กร	ประเทศ
อดินดา มัชทา	สถาบันอินโดนีเซีย	อินโดนีเซีย
อมาลินา อันวูอาร์	RSIS, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีนันทยาง	สิงคโปร์
เอกอัครราชทูต ไมเคิล ดับเบิลยู. มิคาลัค	สภาธุรกิจสหรัฐอเมริกา-อาเซียน	สิงคโปร์
แอนโทนี คาพาที	สโมสรธุรกิจฟิลิปปินส์ในอินโดนีเซีย - PBCI	อินโดนีเซีย
รองศาสตราจารย์ ดร. ฟาม เท อัญ	มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์แห่งชาติ	เวียดนาม
เจีย เสี่ยว เยว่	สถาบันกิจการระหว่างประเทศสิงคโปร์ - SIIA	สิงคโปร์
ดร. เล กาว ยเว็ง	สถาบันกลางเพื่อการบริหารเศรษฐกิจ - CIEM	เวียดนาม
ดร. เหวียน มินห์ ขวง	ธนาคารพัฒนาเอเชีย - ADB	เวียดนาม
ดร. เหวียน มินห์ ฟง	หนังสือพิมพ์หนานแดน	เวียดนาม
ดร. เหวียน จี เฮียว	ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจ	เวียดนาม
ดร. ฟาม อัญ ตวน	สถาบันสังคมศาสตร์เวียดนาม - VASS	เวียดนาม
ดร. ฟาม ไซ ทาน	สถาบันวิจัยเศรษฐกิจและนโยบายแห่งเวียดนาม - VEPR	เวียดนาม
ดร. ทราน ตวาน หัง	ศูนย์ข้อมูลเศรษฐกิจสังคมและการพยากรณ์แห่งชาติ - NCIF	เวียดนาม
เฟลิปโป แอน อะแมนทา	ศูนย์เพื่อการศึกษา นโยบายอินโดนีเซีย - CIPS	อินโดนีเซีย
เอชบี ออย	บริษัทฟัลคอนเครสต์จำกัด	สิงคโปร์
คอนสแตนติน แมทส์	อัลฟา เบต้า	สิงคโปร์
มาร์ค คาสโทร	สโมสรธุรกิจฟิลิปปินส์ในอินโดนีเซีย - PBCI	อินโดนีเซีย
มิรา แซท	ข้าหลวงใหญ่แห่งแคนาดา	สิงคโปร์
โมชาหมัด พากา	เวิลด์แบงก์กรุป	อินโดนีเซีย
มุฮัมหมัด อิกซาน	มหาวิทยาลัยพารามาดีนา	อินโดนีเซีย
เรมอน คริชนัน	เอเชียเทรดเซ็นเตอร์	สิงคโปร์
ริโค ไตว นูกราฮามา	ศูนย์ FTA	อินโดนีเซีย
ริฟดิ ฟาดิลลาห์	สถาบันอินโดนีเซีย	อินโดนีเซีย

Name	Organisation	Country
ริฟคี ฟาดิลลาห์	สถาบันอินโดนีเซีย	อินโดนีเซีย
โรบิน โอนิก	หอการค้าอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ระหว่างสิงคโปร์และเยอรมนี - SGC	สิงคโปร์
ซูกีโฮโน คาดาริซมัน	ICC อินโดนีเซีย	อินโดนีเซีย
ทาคาชิ นากาโนะ	บริษัท นิคเคอิ จำกัด	สิงคโปร์
วาเลอรี แทน	มาสเตอร์การ์ด	สิงคโปร์
วันนี วิลายา	สถาบันอินโดนีเซีย	อินโดนีเซีย
หวู ทู ทาน	สภาธุรกิจสหรัฐอเมริกา-อาเซียนในเวียดนาม	เวียดนาม

อ้างอิง

ASEAN Statistics Division, (2019), Indicators Database เข้าถึงจาก <https://data.aseanstats.org/>

Asian Development Bank (2015), Integration Indicators สืบค้นจาก <https://aric.adb.org/integrationindicators>

Asian Development Bank, (2018), "Building Complementarity and Resilience in ASEAN amid Global Trade Uncertainty", ADB Briefs, No. 100 เข้าถึงจาก <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/456931/adb-brief-100-asean-resilience-global-trade-uncertainty.pdf>

EU-ASEAN Business Council, (2019), EU-ASEAN Business Sentiment Survey เข้าดูได้ที่ <https://www.eu-asean.eu/business-sentiment-survey>

Invest ASEAN, (2019), Single Market and Production Base สืบค้นจาก <http://investasean.asean.org/index.php/page/view/asean-economic-community/view/670/newsid/758>

Kowalski, P., et al. (2015), "Participation of Developing Countries in Global Value Chains: Implications for Trade and Trade-Related Policies", OECD Trade Policy Papers, No. 179, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/5js331fw0xxn-en>

López González, J. (2017), "Mapping the participation of ASEAN small- and medium- sized enterprises in global value chains", OECD Trade Policy Papers, No. 203, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/2dc1751e-en>

OECD (2013), OECD Global Value Chains Indicators สืบค้นจาก https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=GVC_INDICATORS

Piazolo, D. (1997), Trade Integration between Eastern and Western Europe: Policies Follow the Market, Journal of Economic Integration, ฉบับที่ 12, หน้า 259-297

UNCTAD-Eora (2018), Global Value Chain Database สืบค้นจาก <https://worldmrio.com/unctadgvc/>

UNCTAD, (2019), Revealed Comparative Advantage เข้าถึงจาก <https://unctadstat.unctad.org/EN/RcaRadar.html>

โครงการริเริ่มเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของอาเซียน

INSTITUTE FOR DEMOCRACY AND ECONOMIC AFFAIRS

สถาบันเพื่อกิจการประชาธิปไตยและเศรษฐกิจ (IDEAS) เป็นสถาบันวิจัยที่ไม่แสวงหาผลกำไรซึ่งตั้งอยู่ในประเทศมาเลเซีย ซึ่งมุ่งมั่นสนับสนุนการแก้ปัญหาความท้าทายด้านนโยบายสาธารณะ วิสัยทัศน์ของเราคือ

"ประเทศมาเลเซียที่ยึดถือหลักการแห่งเสรีภาพและความยุติธรรม"

ภารกิจของเราที่สถาบันเพื่อกิจการประชาธิปไตยและเศรษฐกิจ คือการปรับปรุงระดับความเข้าใจและการยอมรับนโยบายสาธารณะบนพื้นฐานของหลักนิติธรรม รัฐบาลที่มีอำนาจอันจำกัด ตลาดเสรีและเสรีภาพส่วนบุคคล รวมถึงความรับผิดชอบ งานของเราไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้เสียและผู้มีอิทธิพล เราทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางปัญญาในการสร้างพื้นที่สำหรับการสนทนาที่เน้นหลักการและผลลัพธ์

สถาบันเพื่อกิจการประชาธิปไตยและเศรษฐกิจ (IDEAS)
The Lower Penthouse, Wisma Hang Sam, 1, Jalan Hang Lekir 50000 Kuala Lumpur

www.ideas.org.my
Reg No: 1219187-V

**FRIEDRICH NAUMANN
FOUNDATION** For Freedom.

Southeast and East Asia

มูลนิธิฟรีดริชเนามันเพื่อเสรีภาพ เป็นมูลนิธิเพื่อการเมืองเสรีในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้หลักการและค่านิยมของเสรีภาพใช้ได้กับศักดิ์ศรีของทุกคนและในทุกด้านของสังคม มูลนิธิฟรีดริชเนามันเพื่อเสรีภาพช่วยในการพัฒนาโครงสร้างประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญโดยการสนับสนุนพรรคและกลุ่มเสรีต่าง ๆ เครือข่ายที่เข้มแข็งของพรรคประชาธิปไตย องค์กรด้านสิทธิมนุษยชน และสถาบันการศึกษา สนับสนุนเป้าหมายของมูลนิธิในการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม รับประกันกฎของกฎหมายและการปกป้องสิทธิมนุษยชน รวมถึงส่งเสริมตลาดเสรี

มูลนิธิฟรีดริชเนามันเพื่อเสรีภาพ (FNF)
สำนักงานส่วนภูมิภาคสำหรับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออก เลขที่ 29 อาคารบางกอกบิสซิเนสเซ็นเตอร์
ชั้น 25 ถนนสุขุมวิท 63 กรุงเทพฯ
10110 ประเทศไทย

โทรศัพท์: (66-2) 365-0570

อีเมล: contact@fnst.org

<https://asia.fnst.org/>

สถาบันเพื่อกิจการประชาธิปไตยและเศรษฐกิจ (IDEAS)
The Lower Penthouse. Wisma Hang Sam, 1, Jalan Hang Lekir 50000 Kuala Lumpur

เว็บไซต์: ideas.org.my โทรศัพท์: +603 2070 8881 / 8882 โทรสาร: +603 2070 8883

**FRIEDRICH NAUMANN
FOUNDATION** For Freedom.

Southeast and East Asia

มูลนิธิฟรีดริชนาumannเพื่อเสรีภาพ (FNF)
สำนักงานส่วนภูมิภาคสำหรับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออก เลขที่ 29 อาคารบางกอกบิสซิเนส
เซ็นเตอร์ ชั้น 25 ถนนสุขุมวิท 63 กรุงเทพฯ
10110 ประเทศไทย

โทรศัพท์: (66-2) 365-0570 อีเมล: contact@fnst.org เว็บไซต์: <https://asia.fnst.org/>